Ἔτος Γ'. Ἀριθμὸς 43.

ΑΝΑΠΛΑΣΙΣ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΟΥ ΟΜΩΝΥΜΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ ΔΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ

ΣΥΝΔΡΟΜΗ ΕΤΗΣΙΑ διὰ τὸ ἐξωτερικὸν φρ. χρυσᾶ 10· διὰ τὸ ἐσωτερικὸν δραχμαὶ 10.
Πᾶς συνδρομητὴς θεωρεῖται καὶ μέλος τοῦ Συλλόγου ἀρωγὸν ἄνευ ἑτέρας ὑποχρεώσεως.

ΤΟ ΚΑΤΑΣΤΗΜΑ τοῦ Συλλόγου εἶνε ἐν τῇ συνοικίᾳ Πλάκας ἀρ. 5. παραπλεύρως τῇ Δημοτικῇ Σχολῇ τῇ ἐν τῇ ὁδῷ Ἀδριανοῦ.
Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ 1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1890.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἱερὸς Σύνδεσμος. Λόγος μητροπολίτου. Ἵδρυσαι Ἱεροῦ Συνδέσμου. — Ἐπιστολὴ φίλου πρὸς φίλον περὶ ἀπιστίας εἰς τὰς ἀληθείας τῆς θρησκείας, ὑπὸ Δ. Μαρίνου. — Παραμυθίαι, ποίημα ὑπὸ Ζ. Τρ. — Τὸ ἐν Μόσχᾳ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων ἱεραρχῶν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη. — Τὰ ἐκ τῆς ἱστορίας διδάγματα κατὰ Πολύβιον (Ε'.) ὑπὸ Χ. Παπαμάρκου. — Φυσικὴ καὶ κοινωνικὴ ἀνισότης, ὑπὸ Ν. Γαλανοῦ. — Τὸ Ε'. καὶ τελευταῖον κεφάλαιον ἐκ τῆς ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου. — Νέον συμβούλιον «Ἀναπλάσεως». — Δωρεαὶ ὑπὲρ τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου». — Ἀλληλογραφία.

ΙΕΡΟΣ ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ

Γεγονὸς, ὅπερ ἐλπίζομεν ὅτι ἔσται ἀρχὴ τῆς ποθητῆς ἀνορθώσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν πραγμάτων, γεγονὸς εὐχάριστον λίαν, ἔλαβε χώραν ἀρτίως ἐν τῷ ἐνταῦθα ἱερῷ ναῷ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ὁ σεβασμιώτατος μητροπολίτης Ἀθηνῶν κ. Γερμανὸς προσεκάλεσε τοὺς κληρικοὺς Ἀθηνῶν καὶ Πειραιῶς, οἵτινες συνελθόντες, περὶ τοὺς 90, προέβησαν εἰς ἵδρυσιν σωματείου ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου». Σκοπὸς τοῦ σωματείου τούτου, οὗ τινος μέλη γίνονται μόνον οἱ φέροντες ἕνα τῶν τριῶν βαθμῶν τῆς ἱερωσύνης, ἔσται ἡ κοινὴ ἐνέργεια πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ κλήρου καὶ ἐπίτευξιν τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ ἐν τῇ κοινωνίᾳ ἀποστολῆς, πρὸς δὲ ἡ διὰ ταμείου ἱεροῦ περίθαλψις τῶν ἀπόρων μελῶν αὐτοῦ. Τὸ ταμεῖον τοῦτο ἐκ μόνης τῆς πρώτης καταβολῆς τῶν μέχρι τοῦδε μελῶν του συνέλεξε δραχ. 5195. Ἡ «Ἀνάπλασις» χαιρετίζει μετ' ἀγαλλιάσεως τὸν ἀδελφὸν «Ἱερὸν Σύνδεσμον» ἐλπίζουσα ὅτι ἐν αὐτῷ εὑρίσκει ἀγαθὸν συναγωνιστὴν ἐν τῷ μεγάλῳ ἔργῳ τῆς ἐθνικῆς ἀναπλάσεως. Ἡ ἀνόρθωσις τοῦ κλήρου εἶνε κατὰ μέγα μέρος ἔργον αὐτοῦ τοῦ κλήρου. Μέχρι τοῦδε περιωριζόμεθα εἰς ἐπικλήσεις μόνον, ἰδίως πρὸς τὴν πολιτείαν, καὶ ἀνεβοῶμεν: Ἀνορθώσατε τὸν κλῆρον. Ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ θελήσῃ, νὰ συνενωθῇ, νὰ συνεργασθῇ, καὶ ὁ κλῆρος δύναται ὄχι μόνον ἑαυτὸν δι' ἑαυτοῦ νὰ ἀνορθώσῃ, ἀλλὰ καὶ ὁ πρώτιστος παράγων τῆς ἀνορθώσεως τῆς καταπεπτωκυίας ἡμῶν κοινωνίας νὰ γείνῃ. Ὅταν δὲν ἐνεργῇ αὐτός τις περὶ ἑαυτοῦ τὸ κατὰ δύναμιν, εἶνε μωρία νὰ προσδοκᾷ παρ' ἄλλων ὅ,τι αὐτὸς δὲν ἐνεργεῖ ὑπὲρ ἑαυτοῦ. Διὰ τοῦ «Ἱ. Συνδέσμου» γίνεται ἡ πρώτη γενναία ἀπόπειρα πρὸς ἀνόρθωσιν τοῦ κλήρου διὰ τῆς ἐν ἑαυτῷ δυνάμεως, ἥτις διετέλεσεν ἄχρι τοῦδε ἐν ἀδρανείᾳ. Ἡ πρώτη ὤθησις ἐδόθη· τὴν ἔδωκε διὰ τῆς προσφωνήσεως αὐτοῦ ὁ πρωθιεράρχης τῆς Ἑλλάδος καλέσας εἰς ἱερὰν συνέλευσιν τοὺς ὑπ' αὐτὸν κληρικούς. Τὴν προσφώνησιν ταύτην δημοσιεύομεν κατωτέρω. Καὶ διὰ τὰς ἐν αὐτῇ μεγάλας ἀληθείας, καὶ διὰ τὴν θέσιν τοῦ προσώπου, ἐξ οὗ προέρχεται, καὶ διὰ τὸ ἀποτέλεσμα, ὅπερ παρήγαγεν ὁ λόγος οὗτος τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἡμῶν, πιστεύομεν ὅτι ἀπλήστως θ' ἀναγνωσθῇ καὶ βαθεῖαν θὰ ἐμποιήσῃ ἐντύπωσιν. Ἡ «Ἀνάπλασις», συγχαίρουσα τὸν ἱεράρχην καὶ ἐπὶ τῇ εὐεργετικῇ αὐτοῦ ταύτῃ δράσει, ἐπαναλαμβάνει καὶ αὖθις τὴν εὐχήν, ἣν καὶ ἄλλοτε περὶ αὐτοῦ διετύπωσεν: Εἴθε, καθὼς Γερμανὸς ἦτο ὁ πρωτοστατήσας εἰς τὴν πολιτικὴν ἀναβίωσιν τοῦ ἔθνους, οὕτω, Γερμανὸς καὶ αὐτός, εἴθε νὰ πρωτοστατήσῃ εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ἀνάπλασιν.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

ἐνώπιον τῆς συνελεύσεως τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν.

Σεβάσμιοι τοῦ Ὑψίστου Λειτουργοί,

Καθήκον ποιμαντορικὸν ἐκπληροῦντες ἐκαλέσαμεν πάντας ὑμᾶς ἐπὶ τῷ αὐτῷ σήμερον, ἵνα ἀπευθύνωμεν πατρικάς τινας προτροπὰς ἀφορώσας τὴν βελτίωσιν τῆς καθ' ἡμᾶς ἁγίας Ἐκκλη-

σίας, τῆς, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ὑπὸ παντοίων ἀντιξόων ἀνέμων σαλευομένης, καὶ προτείνωμεν τὸ κατάλληλον μέσον οὐ μόνον πρὸς ἀνύψωσιν τῆς ἁγίας ἡμῶν ταύτης Μητρὸς καὶ βελτίωσιν τῶν καθ' ἡμᾶς πρὸς συντελεστικωτέραν ἐκπλήρωσιν τοῦ σκοποῦ, δι' ὃν ἐκλήθημεν εἰς τὴν ἱερὰν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας διακονίαν, ἀλλὰ καὶ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν, καταδεικνύοντες οὕτω ὅτι ἐνυπάρχει καὶ δύναμις ἐπαρκὴς ἐν ἡμῖν καὶ θέλησις ἀγαθή.

Ὅτε πρῶτον τὴν τῆς ἁγιωτάτης ταύτης Ἐκκλησίας πηδαλιουχίαν ἀνελάβομεν, προσκαλέσαντες ὑμᾶς καὶ τότε ἐκ καθήκοντος, ὑπεβάλομεν διὰ βραχέων τίνα τὰ πρακτέα καὶ τίνα τὰ μὴ πρακτέα ἀφορῶντα οὐ μόνον εἰς τὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας εὐκλειαν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν τε ποιμαινομένων καὶ ἡμῶν αὐτῶν τῶν ποιμαινόντων. Ἐν ταῖς πρὸς ὑμᾶς ὁμιλίαις ἡμῶν ἐκείναις ὑπεδείξαμεν, ὅση ἡμῖν δύναμις, τὴν σπουδαίαν ἀποστολήν, ἣν ἔχει ὁ ἱερὸς Κλῆρος νὰ ἐκπληρώσῃ ὑπὲρ τῆς θρησκείας τῶν Πατέρων μας καὶ τῆς φίλης ἡμῖν πατρίδος, ὑποδειχθέντος ἐν ταὐτῷ τότε, ὅτι ἡ ὑφισταμένη χαλαρότης τῆς τε ἠθικῆς καὶ τῆς εὐσεβείας, αἱ εἰσδύσασαι ξενικαὶ κακίαι καὶ πλεῖστα ἄλλα δεινὰ τὰς συνειδήσεις τῶν πολλῶν συνταράσσοντα καὶ τὴν μὲν τῆς Πατρίδος προαγωγὴν παρακωλύοντα, ἡμᾶς δὲ καταδιδάζοντα ἐκ τῆς ὑψηλῆς βαθμίδος, εἰς ἣν ἔθηκεν ὁ Δημιουργός, προέρχονται, κατὰ μέγα μέρος, διότι ἡ μὲν Ἐκκλησία ἀπώλεσε τὴν ἣν κατεῖχε θέσιν ἐν τῇ κοινωνίᾳ, οἱ δὲ τὸν ἱερὸν Κλῆρον ἀποτελοῦντες, παρασυρόμενοι ὑπὸ τοῦ τρέχοντος ῥεύματος οὐ μόνον ἐχαλάρωσαν τὴν εὐεργετικὴν αὐτῶν πρὸς τὴν κοινωνίαν ἐνέργειαν περιοριζόμενοι εἰς τυπικὰς τελετὰς σμικρὰν παρὰ τοῖς πισταῖς τὴν δύναμιν ἐχούσας, ἀλλὰ καὶ πολλάκις προπορεύονται εἰς ἐλλείψεις τινὰς ἀγνώστους τοῖς πρὸ ἡμῶν. Εὐτυχῶς μετὰ τὰς ταπεινὰς ἐκείνας παρατηρήσεις ἐπαισθητὴ ἐπῆλθε βελτίωσις, οὐχὶ βεβαίως διότι αἱ ὁμιλίαι ἡμῶν ἐκεῖναι εἶχον τοσαύτην τὴν ἀναπλαστικὴν δύναμιν, ἀλλὰ διότι, καθὼς ὅταν σπείρῃ τις εἰς γῆν ἀγαθήν, καὶ ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ σπόρος δὲν εἶνε ἐκ τῶν ἀγαθωτέρων, ἡ ἀγαθότης τοῦ ἐδάφους ἀποφέρει μεθ' ὅλας τὰς ἀτελείας τοῦ σπέρματος ἀγαθοὺς καρποὺς· ἀπ' ἐναντίας δ' ὅσον ἀγαθὸς καὶ ἂν ᾖ ὁ σπόρος, τῆς γῆς ἀγόνου οὔσης, οἱ καρποί εἰσιν εὐτελεῖς· τοιουτοτρόπως καὶ ἐν ἡμῖν συνέβη· μεθ' ὅλας τὰς ἀτελείας τῶν ὁμιλιῶν ἡμῶν ἐκείνων, ἐπῆλθε κατὰ μέγα μέρος τὸ ποθούμενον ἀποτέλεσμα· καὶ εὐλογεῖται λοιπὸν τὸ ὑπερευλογημένον τοῦ Θεοῦ ὄνομα καθ' ἑκάστην πρωΐαν καὶ ἑσπέραν· καὶ ἡ ἐν τοῖς τόποις τῆς ἀργίας φοίτησις ἐξέλιπε· καὶ ἡ ἀξιοπρεπεστέρα τοῦ ἱεροῦ κλήρου στάσις ἐπετεύχθη, καὶ ἄλλα τινά, οὐ σμικρὰν τὴν σημασίαν ἔχοντα, κατωρθώθησαν. Βεβαίως ὑπάρχουσι καὶ τινες ἐξαιρέσεις, εὐτυχῶς λίαν εὐάριθμοι, καθ' ἃς ἐκ τῶν ὁμιλιῶν ἡμῶν ἐκείνων οὐδαμῶς τινες ἐβελτιώθησαν. Τοῦτο ὅμως προέρχεται, διότι οἱ τοιοῦτοι ἐθισθέντες ἵνα βαδίζωσιν εἰς τὴν εὐρεῖαν ὁδόν, δυσκόλως νῦν ἔχουσι νὰ βαίνωσιν ἐπὶ τῆς στενῆς καὶ τεθλιμμένης. Ἔχομεν ὅμως ἀδιάσειστον τὴν ἐλπίδα ὅτι καὶ οἱ εὐάριθμοι οὗτοι ἐπὶ τέλους παραδειγματιζόμενοι ὑπὸ τῶν ζηλωτῶν παραδειγμάτων τῶν ἑαυτῶν συναδέλφων, ἀφορῶντες εἰς τὸ συμφέρον τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, ἀφορῶντες εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῶν σωτηρίαν, μετατεθήσονται καὶ οὗτοι εἰς τὴν ἀγαθὴν μερίδα.

Ἀλλ' ἡ ἐπελθοῦσα βελτίωσις, δι' ἣν δόξαν ἀναπέμπομεν τῷ Δοτῆρι τῶν ἀγαθῶν Θεῷ, εἶνε ἁπλοῦν πρὸς τὴν πρόοδον βῆμα· ὅπως ἀνέλθωμεν εἰς ἣν θέσιν καὶ ἡ Ἐκκλησία καὶ ἡ Πατρὶς ἀπαιτεῖ, πολλαὶ εἰσέτι βαθμίδες ὑπολείπονται. Ἀρξάμενοι ἤδη τῆς τεθλιμμένης καὶ κοπιώδους ὁδοῦ, δέον νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ τέρμα αὐτῆς, ἔνθα εὑρίσκομεν τὸν στέφανον τῶν ἡμετέρων ἀγώνων, ὃν ἀποδώσει ἡμῖν ὁ Κύριος ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, ὁ δίκαιος Κριτής. Εἶναι μὲν ἀληθές, ὅτι διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖ ἡμᾶς εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' ἐπίσης βέβαιον καὶ ἀληθὲς εἶναι ὅτι οὐδεὶς στεφανοῦται, ἐὰν μὴ νομίμως ἀθλήσῃ. Ἀφορῶντες λοιπὸν εἰς τὸν τελειωτὴν τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ ἀκράδαντον τὴν πεποίθησιν ἔχοντες ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ εὐδοκίᾳ ἀνελευσόμεθα εἰς τὸ ποθούμενον ὕψος πρὸς χαρὰν καὶ ἀνύψωσιν τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας, μετὰ πατρικῆς παρακλήσεως παρακαλοῦμεν πάντας ὑμᾶς εἰς τὸν καλὸν τοῦτον ἀγῶνα.

Ἀλλ' ἴσως ἐνδοιάσαί τινες θεωροῦσι ματαίαν πᾶσαν ἀγαθὴν ἡμῶν προσπάθειαν· ἡμεῖς ὅμως, νομίζομεν δὲ ὅτι μεθ' ἡμῶν καὶ οἱ πλεῖστοι ἐξ ὑμῶν, οὐδόλως ἀποδειλιῶντες, διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τῆς πίστεως βλέπομεν τὸ ἐπαγγελλόμενον ἀόρατον ἐκεῖνο ὕψος καὶ προαισθανόμεθα ὁποῖα μεγαλουργήματα δύναται νὰ μεγαλουργήσῃ πίστις ἀληθής, ἀληθὴς αὐταπάρνησις. Μήπως οἱ Πατέρες ἡμῶν οἱ τοσαῦτα μεγαλουργήσαντες ἦσαν φύσεως κρείττονες τῆς ἡμετέρας; Μήπως αἱ προγενέστεραι γενεαὶ δὲν ὑπέκειντο ὡς ἡμεῖς εἰς τὴν ἐπήρειαν τῆς σαρκὸς καὶ τοῦ αἵματος; Μήπως αἱ νῦν ἀκμάζουσαι Ἐκκλησίαι βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον δὲν ἀνῆλθον εἰς τὸ ὕψος, εἰς ὃ νῦν εὑρίσκονται, καὶ ταῦτα μὴ ἔχουσαι προγενεστέραν ἱστορίαν, ἐν πολλοῖς δὲ καὶ τῆς ἀληθείας ἀφιστάμεναι; Ἡμεῖς ἀδιστάκτως πιστεύοντες ὅτι κατέχομεν τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἀναμιμνησκόμενοι τὰ μεγαλουργήματα τῶν μεγάλων τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας Πατέρων εὐελπιζόμεθα, μεθ' ὅλους τοὺς τῶν ἐνδοιαστῶν ἐνδοιασμούς, ὅτι πλεῖστα θέλομεν διαπράξει καὶ μετ' οὐ πολὺ θέλομεν ἀνέλθει εἰς τὸ ἐφετὸν ὕψος, ἀρκεῖ μόνον νὰ ἀπορρίψωμεν τὴν

ἰδιοτέλειαν καὶ τὸν δηλητηριώδη ἐγωισμόν, τὸν διαρρηγνύοντα τοὺς ἁγιωτέρους τῆς κοινωνίας δεσμούς, ἐνστερνιζόμενοι τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν μεγάλην τῶν πατέρων ἡμῶν ἀρετήν, τὴν αὐταπάρνησιν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ποθουμένου σκοποῦ, ἀπαιτεῖται σύνδεσμος ἱερός, ἑνότης ἀδιάῤῥηκτος πάντων τῶν ἀπαρτιζόντων τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν καὶ ἰδίᾳ τὸν ἱερὸν κλῆρον, τὸ αὐτὸ πάντων φρονούντων καὶ τὴν αὐτὴν ἀγάπην πάντων ἐχόντων. Τότε μόνον κοινωνία τις δύναται οὐ μόνον νὰ συντηρηθῇ, ἀλλὰ καὶ νὰ μεγαλουργήσῃ, τότε μόνον ἔθνος τι δύναται οὐ μόνον τὴν ἑαυτοῦ ἀνεξαρτησίαν νὰ διαφυλάξῃ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα περὶ ἑαυτὸ ἔθνη νὰ προσελκύσῃ, τότε μόνον Ἐκκλησία τις δύναται οὐ μόνον τὴν ἐμπιστευθεῖσαν αὐτῇ παρακαταθήκην νὰ διατηρήσῃ, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονας ταύτην νὰ παραδώσῃ, ὅταν πάντες πρὸς ἀλλήλους ἀδιαρρήκτως ἑνούμενοι ἐργάζωνται ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συμφέροντος θυσιάζοντες τὸ ἴδιον. Ἑπομένως καὶ ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία τότε μόνον ἐπανελεύσεται εἰς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς εὔκλειαν, ὅταν πάντες ἡμεῖς πρὸς ἀλλήλους στενῶς συνδεθέντες ἐργασθῶμεν δραστηρίως καὶ μετ' αὐταπαρνήσεως, ἀναφλέγοντες δι' ἔργων καὶ λόγων τὸν πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔρωτα καὶ ἡμεῖς πρῶτοι τιμῶντες διὰ πράξεων ἐναρέτων τὴν ἀρετήν. Ἐὰν ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν εὑρίσκεται εἰς ἣν θέσιν πάντες γινώσκομεν, ἐὰν ἡ πατρὶς ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον διατελεῖ καταπόρφυρος ἐξ ἀδελφικῶν αἱμάτων, ἐὰν πάντες ἡμεῖς ἐγενόμεθα μυκτηρισμὸς καὶ χλευασμὸς τοῖς κύκλῳ ἡμῶν, ταῦτα πάντα κατὰ μέγα μέρος προέρχονται διότι οἱ μὲν ἱεροὶ τῆς θρησκείας δεσμοὶ τέλεον ἐχαλαρώθησαν, οἱ δὲ ταχθέντες ὡς φρουροὶ τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἠθικότητος, περιορίσαντες τὰς ἐνεργείας των μόνον εἰς τὰς ἱερὰς τελετάς, ὅλως ἀμεριμνοῦσι περὶ τῆς οὐσίας τῆς ἁγίας ἡμῶν πίστεως, ἀποβαλόντες πάντα σύνδεσμον ἑνότητος. Ἴσως τις εἴπῃ ὅτι ὁ σύνδεσμος οὗτος ὑφίσταται μεταξὺ ἡμῶν, καὶ εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας τῆς καθ' ἑκάστην κελευούσης νὰ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους οὐδέ ποτέ τίς τι ἀντέλεξεν. Ἡμεῖς ἀπέχοντες πάσης ἀπαντήσεως εἰς τὴν παρατήρησιν ταύτην περιμένομεν ἵνα ἐκ τῶν πραγμάτων κρίνωμεν κατὰ πόσον εἶναι αὕτη ὀρθή, κατὰ πόσον εἴμεθα συνδεδεμένοι διὰ τῶν ἀδιαρρήκτων δεσμῶν τῆς ἀγάπης, κατὰ πόσον δυνάμεθα νὰ ἐξωτερικεύσωμεν τὰ αἰσθήματα ἡμῶν ταῦτα ὑπὲρ τῆς δόξης τῆς ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας. Τότε μόνον αἱ θεωρίαι δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ἀγαθαί, ὅταν αὗται ἐφαρμοζόμεναι εἰς τὸν πρακτικὸν βίον συντελῶσιν εἰς τὴν ἀνακούφισιν τῶν πασχόντων ἀδελφῶν καὶ εἰς τὴν εὐρυτέραν διάδοσιν τῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἀρετῆς. Φειδόμενοι τῆς ἀξιοπρεπείας τοῦ ἱεροῦ Κλήρου καὶ οὐδόλως ἀνεχόμενοι νὰ ἀκούωμεν ὅτι μόνοι ἡμεῖς καθυστεροῦμεν τῶν ἄλλων ἐν τῇ πνευματικῇ σταδιοδρομίᾳ, συνεκαλέσαμεν ὑμᾶς εἰς τὸν ἱερὸν τοῦτον ναόν, ἵνα συστήσωμεν ὑμῖν τὴν ἐξωτερίκευσιν τῶν πρεσβευομένων ἀρχῶν καὶ ἰδεῶν διὰ τῆς συστάσεως Συλλόγου Ἱεροῦ, δυναμένου μὲν νὰ περιλάβῃ ἐν ἑαυτῷ πάντα κληρικόν, σκοπὸν δ' ἔχοντος τὴν περίθαλψιν τῶν ἀναξιοπαθούντων μελῶν του καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας. Ἰδὲ ἡ ταπεινὴ ἡμῶν φωνὴ εὕρῃ, περὶ οὗ δὲν ἀμφιβάλλομεν, τὰς καρδίας ὑμῶν διαφλεγομένας ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ τῆς εὐσεβείας πυρός, ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ἱδρυθήσεται ὁ προτεινόμενος Ἱερὸς Σύλλογος καὶ νέα ζωὴ ζωογονήσει τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἐν πνεύματι πάντων ἡμῶν ἀδιαρρήκτου ἑνώσεως καὶ συνεργασίας. Ὁ ὑφ' ἡμῶν προτεινόμενος Σύλλογος ὡς κύριον καὶ πρώτιστον σκοπὸν ἕξει τὴν περίθαλψιν ἐκείνων ἐκ τῶν μελῶν του οἵτινες ἢ ἐκ γήρατος ἢ ἐξ ἀσθενείας ἢ ἐξ ἄλλης τινὸς αἰτίας μὴ δυνάμενοι μέχρι τοῦδε νὰ διέλθωσιν ἀνέτως τὰς ἡμέρας τῆς θλίψεως, κατέφευγον εἰς τὸ ἔλεος τῶν πιστῶν κινοῦντες μὲν ἐνίοτε τὸν οἶκτον καὶ τὴν συμπάθειάν των, ἐξουθενοῦντες ὅμως τὴν ἡν ἔφερον ἱερὰν περιβολήν. Ἴσως τις εἴπῃ ὅτι τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ὀλίγιστοι ἢ οὐδεὶς ἐκ τῶν κληρικῶν περιέρχονται εἰς τοιαύτην κατάστασιν καὶ ὅτι ἑπομένως ἡ τοιαύτη βοήθεια οὐδέποτε ἀπαιτηθήσεται· ἢ καὶ ἂν τοιοῦτόν τι συμβῇ, εἴτε παρὰ τοῦ Ἱεροῦ Συλλόγου ὁ πάσχων συντηρεῖται, εἴτε παρὰ τοῦ ἐλέους τῶν πιστῶν, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι. Ἐπιτρέψατε ἡμῖν νὰ ἀποκρούσωμεν τοὺς ἰσχυρισμοὺς τούτους. Γινώσκομεν μεταξὺ ὑμῶν ἱερεῖς πενομένους καὶ στερουμένους καὶ αὐτῶν τῶν ἀναγκαιοτέρων πρὸς συντήρησιν ἐφοδίων. Ἀλλαχοῦ εἴδομεν ἱερεῖς τὴν πρώτην κατέχοντας μεταξὺ τῶν συναδέλφων των θέσιν, καὶ ὅμως περὶ δυσμὰς τοῦ βίου των ἀτενίσαντας ὡς εἰς τελευταῖον καταφύγιον εἰς τὸ ἱερὸν ταμεῖον. Τίς δύναται νὰ διαβεβαιώσῃ ἑαυτὸν ὅτι μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς ἔσται εὐτυχὴς καὶ ὅτι οὐδαμῶς ἕξει ἀνάγκην βοηθείας; Ἡ ἱστορία καὶ ἡ καθημερινὴ πεῖρα τὸ ἐναντίον ἡμᾶς διδάσκουσιν. Ἄνθρωποι ἐπὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ καὶ παντοίοις ἀγαθοῖς διακρινόμενοι περιέπεσαν εἰς πενίαν καὶ ἀδοξίαν. Οὐδενὶ λοιπὸν ἐπιτρέπεται νὰ στηριχθῇ εἰς τὴν παροῦσαν αὐτοῦ εὐτυχίαν. Ἄλλως τε τὰ καθ' ἡμᾶς τὴν αὐτὴν πάντοτε θέλουσι βαδίζει πορείαν; Ἄδηλον. Ἴσως μάλιστα, ἐφ' ὅσον ἡ πεῖρα διδάσκει, τὸ ἐναντίον συμβήσεται. Ἀλλὰ καὶ τὸ ἕτερον ἐπιχείρημα ὅτι, ὅταν περιέλθῃ τις εἰς ἀνάγκην, εἴτε εἰς τὸν θεῖα συνάρσει ἱδρυθησόμενον Σύλλογον ἀπευθυνθῇ, εἴτε εἰς τὸ ἔλεος τῶν πιστῶν, ἓν καὶ τὸ αὐτὸ εἶναι, ἀποκρουστέον· καθόσον ἡ ἐκ μέρους τῶν πιστῶν ἀντίληψις πάντοτε εἶναι ἀβέβαιος, ἡ δὲ ἐκ τοῦ Ἱε-

ροῦ Συλλόγου οὐ μόνον βεβαία ἔσται, ἀλλὰ καὶ δικαιωματικῶς ἕκαστος ὑπ' αὐτοῦ περιθαλφθήσεται. Ἔσται τρόπον τινὰ ὁ Σύλλογος οὗτος τράπεζα Ἱερά, ἂν ἐπιτρέπηται ἡ ἔκφρασις, εἰς ἣν ἕκαστος, καταθέσας τὰ ἑαυτοῦ κεφάλαια καὶ δεόμενος τούτων, προσέρχεται καὶ λαμβάνει οὐ μόνον τὰ κατατεθέντα, ἀλλ' ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ, καὶ πλείονα τούτων. Ἕκαστος προσερχόμενος εἰς τὸν Ἱερὸν Σύλλογον οὐδαμῶς θέλει τείνει χεῖρα ἐπαίτιδα, ἱκεσίας μεταχειριζόμενος, ἀλλὰ μενὰ θάρρους καὶ ἀνενδοιάστως προσερχόμενος θέλει λαμβάνει τὰ ἀναγκαῖα εὐλογῶν τὸν Θεόν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ κυρίου τούτου σκοποῦ τῆς ἀλληλοβοηθείας, ὁ Ἱερὸς Σύλλογος, ἀναπτυσσόμενος τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ, προβήσεται καὶ εἰς ἄλλα ἐπωφελῆ ἔργα σκοπὸν ἔχοντα τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου εἰς τὴν προσήκουσαν θέσιν καὶ τὴν λαμπρότητα τῆς Ἐκκλησίας ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἡμετέρας πατρίδος. Ἡ διοίκησις τοῦ Ἱεροῦ Συλλόγου ἀνατεθήσεται εἰς συμβούλιον ἐκλεγόμενον παρ' αὐτῶν τῶν μελῶν αὐτοῦ καὶ προεδρευόμενον ὑπὸ τοῦ κατὰ καιρὸν Μητροπολίτου. Τὸ συμβούλιον τοῦτο ἔσται καὶ τῆς Μητροπόλεως συμβούλιον, ὅπερ τακτικῶς συσκεπτόμενον θέλει ἀνευρίσκει τὰ διορθωτέα καὶ συντελεῖ εἰς τὴν πραγματοποίησιν τοῦ ἁγίου τῆς Ἐκκλησίας σκοποῦ. Ὁ ἐπίσκοπος, ὅσον ἱκανὸς καὶ ἂν ᾖ, δὲν δύναται νὰ ἀνευρίσκῃ πάσας τῆς Ἐκκλησίας τὰς ἀνάγκας, οὐδ' ἐπαρκεῖ μόνος εἰς τὴν θεραπείαν αὐτῶν. Ὅταν ὅμως περὶ ἑαυτὸν ἔχῃ ἄνδρας ἐμφορουμένους ὑπ' ἀγάπης ἀκραιφνοῦς πρὸς τὸ καθῆκον καὶ τὴν Ἐκκλησίαν, οὗτοι ὑποβάλλουσι τὰς ἑαυτῶν παρατηρήσεις, καὶ τοιουτοτρόπως ὁ ἐπίσκοπος, μανθάνων ὅσα ὁ ἴδιος ἐξ ἰδίας ἀντιλείψεως δὲν δύναται νὰ μάθῃ, θεραπεύει ταῦτα πρὶν ἢ περιέλθωσιν εἰς γαγραινώδη κατάστασιν. Ὁ Ἱερὸς λοιπὸν Σύλλογος ὑπὸ τῆς αὐταπαρνήσεως τῶν μελῶν του ἐνισχυόμενος, ὑπὸ συμβουλίου ἀποτελουμένου ἐκ τῶν κρατίστων κληρικῶν διευθυνόμενος καὶ ὑπὸ τῆς χάριτος τοῦ Παναγίου Πνεύματος καθοδηγούμενος, δυνηθήσεται οὐ μόνον τὸν κύριον αὐτοῦ σκοπόν, τὸν τῆς περιθάλψεως τῶν μελῶν του νὰ ἐκπληρώσῃ, ἀλλὰ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον, ἐφ' ὅσον τὰ μέσα ἐπιτρέψωσι, συντελέσει καὶ εἰς τὴν ἀνύψωσιν τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου καὶ εἰς τὴν πρακτικωτέραν διάδοσιν τῶν εὐαγγελικῶν ἀληθειῶν καὶ εἰς τὴν βελτίωσιν πολλῶν κακῶς κειμένων ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐξ ὀλιγωρίας παρεισελθόντων, καὶ εἰς τὴν ὑπερράπισιν τῆς Ἐκκλησίας διὰ καταλλήλων ὀργάνων καὶ εἰς τὴν δυνατὴν ἀνακούφισιν ἄλλων Ἐκκλησιῶν στενουσῶν εἰσέτι ὑπὸ βαρὺν ζυγόν, καὶ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ ἐκεῖ ἔνθα εἰσέτι δὲν ἀνέτειλεν ὁ ἥλιος τῆς δικαιοσύνης.

Ἀλλὰ πρὸς ἐπίτευξιν πάντων τούτων ἀπαιτοῦνται ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ μέσα χρηματικά. Τὸ Δημοσθένειον λόγιον καὶ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν δέον νὰ ληφθῇ πως ὑπ' ὄψει. Ἐπομένως οἱ ἐπιδοκιμάζοντες τὰ λεγόμενα ἡμῶν, οἱ πονοῦντες διὰ τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς γαλουχησάσης ἡμᾶς Ἐκκλησίας, οἱ θέλοντες νὰ συντελέσωσιν, ὅπως ἀνυψωθῇ τὸ γόητρον τοῦ Ἱεροῦ Κλήρου, προσελθέτωσαν ἵνα ἐγγραφῶσιν ἐνταῦθα. Τὰ ὀνόματα ὑμῶν μετ' εὐλογιῶν οἱ μεθ' ἡμᾶς μνημονεύσουσιν ὡς τῶν πρώτων τοῦ Ἱεροῦ Συλλόγου ἱδρυτῶν. Ἡ κοινωνία ἀναγνωρίσει ὅτι καὶ παρ' ἡμῖν ὑπάρχει ζωτικὴ δύναμις, ἐν ὀλιγωρίᾳ μὲν μέχρι τοῦδε διατελέσασα, δυναμένη ὅμως ἀπὸ τοῦ νῦν νὰ μεγαλουργήσῃ, ὡς ἄλλοτε παρὰ τοῖς πατρᾶσιν ἡμῶν ἐμεγαλούργησεν. Οἱονδήποτε δὲ ἀγαθὸν συμβῇ ἐκ τῆς ἱδρύσεως τοῦ Ἱεροῦ Συλλόγου ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, αἱ μὲν μεταγενέστεραι γενεαὶ εἰς τὴν ὑμετέραν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας ἀγάπην καὶ αὐταπάρνησιν ἀποδώσουσιν, ἡ δὲ μισθαποδότης Θεὸς βραβεύσει ὑμᾶς διὰ τοῦ ἀμαράντου ἐκείνου τῆς δικαιοσύνης στεφάνου, οὗ γένοιτο πάντας ἡμᾶς ἐπιτυχεῖν.

ΟΙ ΙΔΡΥΤΑΙ

ΤΟΥ «ΙΕΡΟΥ ΣΥΝΔΕΣΜΟΥ».

Μετὰ τὸν ἀνωτέρω λόγον τοῦ σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου ἐνεγράφη πρῶτος αὐτὸς ὡς ἱδρυτὴς τοῦ «Ἱεροῦ Συνδέσμου», ὁρίσας ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ ταμείου δραχμὰς 2000. Εἶτα προσερχόμενος ἕκαστος ἐνεγράφετο, σημειῶν καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ Ἱεροῦ ταμείου προσφοράν του, ὡς ἑξῆς. Εἰς προσήνεγκε δραχ. 200, ὁ ἀ. γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ. Γεννάδιος. Τρεῖς προσήνεγκον ἀνὰ 100 δραχμάς, ὁ Ἱεροκήρυξ τοῦ νομοῦ Ἀττικῆς κ. Ἱερόθεος, ὁ οἰκονόμος κ. Ἰωάννης Σάντος, καὶ ὁ Ἱερομόναχος κ. Κύριλλος Γεωργιάδης. Εἰς δρ. 75, ὁ ἱερεὺς κ. Βασίλειος Ἀθανασίου. Δύο τρεῖς προσήνεγκον ἀνὰ δρ. 50, οἱ κ.κ. Παρθένιος Δημητρόπουλος ἀρχιμανδρίτης, Ἱερώνυμος Βλεχάκης ἀρχιμανδρίτης, Π. Σωτηρόπουλος οἰκονόμος, Προκόπιος Ἀλεξόπουλος Ἱερομόναχος, Δημήτριος Ν. Ἐὐσταθίου, Γρηγόριος Ἀντωνιάδης ἀρχιμανδρίτης, Λουκᾶς Εὐταξίας Σακελλαρόπουλος, Γεράσιμος Βεργινάδης, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος, Γρηγόριος Παπᾶ Γρηγορίου, ὁ β'. γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου Εὐθύμιος Γλυκᾶς, Δημήτριος Κωνσταντίνου καὶ Γεννάδιος Σωτηριάδης. Εἰς προσήνεγκε δρ. 40, ὁ κ. Μιχαὴλ Πιλιβάνης. Ἐπτὰ προσήνεγκον ἀνὰ 30 δρ., οἱ κ.κ. Θεόδωρος Λογοθέτης, ἀρχιμανδρίτης Σωφρόνιος Παυλίδης, Γεώργιος Σακελλάριος, Λ. Παπακωνσταντίνου, Σωφρόνιος Παπαπαναγιώτου ἀρχιμανδρίτης, Σωφρόνιος Παπαπαναγιώτου καὶ Παναγιώτης Καλλίνικος. Οἱ δὲ λοιποὶ ἑξήκοντα τέσσαρες προσήνεγκον ἀνὰ 25 ἕκαστος δραχμάς, ὅπερ ὡρίσθη καὶ τὸ κατώτατον ποσὸν προσφορᾶς. Εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ ἑξῆς: Ἀρχιμανδρίτης Ἰωάννης Μαρτῖνος, Ἀγγελάγγελος Τζαβέλας, Δημήτριος Χαϊμανδᾶς, Ἰωάννης Ἱερεὺς Γραικούσης, Δημήτριος Κωνσταντινίδης οἰκονόμος, Παρθένιος Ἀθανασιάδης, Ἐλευθέριος Καστρινσίου ἀρχιμανδρίτης, Γρηγόριος Καρατζᾶς, Νεκτάριος Παπαγεωργίου, Γαβριὴλ Παπᾶ Ἰωάννου, Ἀμφιλόχιος Μαρμαρᾶς, Γεώργιος Γεωργιάδης ἱεροδιάκονος, Ἰωάννης Ζησιμόπουλος, Σωτήριος Ἀσημάκης, Παρθένιος Γιαβόπουλος, Παναγιώτης Στριμμενέας, Νεκτάριος Μαυροκορδάτος, Ἀθανάσιος Πάλλης Σακελλάριος, Δικαστέσιος Ἀθαμαντίου Σακελλάριος. Ἰωάννης Νίκας, Σπυρίδων Σαφοῆς, Ἀνδρέας Οἰκονόμου, Νικόλαος Χατζιδάκης, Θεοδόσιος Δημητριάδης, Στεμάτιος Μανολακάδης, Γρηγόριος Φραγγιαδάκης, Ἄγγελος Βόρσας, Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου, Μηνᾶς Κασιμάτης, Παναγιώτης Παπάπασχος, Παναγιώτης Τζολίνας, Ἀντώνιος Νικηφόρος, Ἀθανάσιος Ὀλύμπιος, Νικόλαος Βλαχάκης, Χρύσανθος Γαβύφαλος, Δωρόθεος Κισσές, Γαβριὴλ Παπαϊωάννου, Δημήτριος Παπακωνσταντόπουλος, Μιχαὴλ Θεοχάρης, Σπυρίδων Κτενᾶς, Ἐμμανουὴλ Μαρουλιανός, Νικόλαος Παπαβασιλείου, Μάξιμος Ἰωαννίδης, Νικόδημος Ἀναστ. Ἀδάμ, Εὐσέβιος Μαυρόπουλος ἀρχιμανδρίτης, Δαμασκηνὸς Πολυδώρου, Παρθένιος Βενιέρης, Ἰωάννης Δέρβος, Ἀγάπιος ἱεροδιάκονος, Μιχαὴλ Λεκόπουλος, Νικόλαος Πλανᾶς. Εὐστράτιος Βιτσιλάκης, Μελχισεδὲκ Φραγκάκης, Εὐσέβιος Μοσχονᾶς, Ἠλίας Μαυρανδῆς, Ἀρσένιος Ἀντωνόπουλος, Θεόδωρος Καραμαλῆς, Κωνσταντῖνος Σταυρουτζῆς, Γρηγόριος Παρασκευόπουλος, Ἀλέξανδρος Παπαμιχαλόπουλος, Δημήτριος Κλητσίνικας, Θεμιστοκλῆς Δούσης καὶ Στεμάτιος Ἰωάννου Σταματέλος.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΦΙΛΟΥ ΠΡΟΣ ΦΙΛΟΝ

ΠΕΡΙ ΑΠΙΣΤΙΑΣ ΕΙΣ ΤΑΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ

Ἐρωτᾷς με, φίλτατε, ἐὰν μηδεμία ἀμφιβολία ἀναβαίνῃ εἰς τὴν καρδίαν μου, προκειμένου λόγου περὶ τῶν διδασκαλιῶν τῆς χριστιανικῆς θρησκείας. Ὡς φαίνεται αἱ βολαί, αἱ ὁσημέραι ζωηρότερον διευθυνόμεναι κατὰ τοῦ Εὐαγγελίου, ἐγέννησαν ταραχὴν ἐν τῇ ψυχῇ σου. Λέγεις, ὅτι ἵνα ἀποκρούσῃς ταύτας, ἵνα ἀπαλλαγῇς τῶν σκέψεων, αἵτινες σὲ ἐνοχλοῦσι καὶ πιέζουσι, θὰ εἶχες ἴσως ἀνάγκην γνώσεων, τὰς ὁποίας μόλις κατέχουσιν οἱ φέροντες τὸ κῦρος καὶ τὴν αὐθεντίαν τῶν ἀπολογητῶν τοῦ χριστιανισμοῦ. Ἀνέγνωσας τὸν Στράους, τὸν Ρενὰν καὶ τοὺς τούτων ὁμοδόξους, καὶ συμπεραίνεις, ὅτι αἱ δοξασίαι τούτων δίδουσιν εἰς τὴν παροῦσαν θρησκευτικὴν κρίσιν λίαν ἐπίφοβον χαρακτῆρα. Ἡ ἀπόσβεσις τῶν ἔλλοτε θερμῶν πεποιθήσεων, ἡ ψυχρὰ καὶ ἀδυσώπητος κριτική, ἡ ἀσυμπαθῶς προσβάλλουσα αὐτὰς τὰς βάσεις τῆς πίστεως, σοὶ ἐμποιοῦσι φρίκην, καὶ ὅ,τι σὺ αἰσθάνεσαι, ἀπορεῖς πῶς δὲν τὸ αἰσθάνομαι καὶ ἐγὼ κατὰ τὸ αὐτὸ μέτρον. « Θὰ ἠνιοῦν, μοὶ γράφεις, τὴν ἀταραξίαν σου, ἐὰν ἦσο θεολόγος τις ἢ διδάσκαλος πρὸ πολλῶν ἀσχολούμενος εἰς τὴν σπουδὴν καὶ μελέτην τῶν περὶ χριστιανικῆς θρησκείας σπουδαίων ζητημάτων. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων κατέχεις εἶσαι, καθὼς ἐγώ, ἁπλοῦν μέλος τῆς Ἐκκλησίας. Πόθεν λοιπὸν προέρχεται ἡ παρατηρουμένη εἰς σὲ ἀταραξία; ἐπὶ τίνος βάσεως ἀναπαύεται ἡ πίστις σου, ὥστε νὰ μένῃ ἀδιάσειστος ἐν τῷ μέσῳ τῶν πολλαχόθεν ἐξακοντιζομένων βελῶν τῆς ἀπιστίας; »

Ἀδιάσειστος! οὐχὶ φίλε μου, δὲν δύναμαι νὰ τὸ καυχηθῶ. Ἡ πίστις μου συχνάκις διασείεται καὶ ἐξασθενεῖ· ἀλλ' ἡ ἀσθένεια αὕτη εἶνε ὅλως ἄσχετος πρὸς τὰ ζητήματα, τὰ ἐπασχολοῦντα καὶ ταράττοντά σε. Τὸ κακὸν ἐγκειται ἀλλαχοῦ. Ἡ ἐμὴ πίστις ἐξασθενεῖ ὁσάκις ἐλαττοῦται ἐν ἐμοὶ ἡ πνευματικὴ ζωή. Εἶνε δὲ τοῦτο φυσικόν· διότι ἡ πίστις καὶ ἡ πνευματικὴ ζωὴ εἶνε ἀδελφαί, γεννηθεῖσαι ἐκ τῆς αὐτῆς θείας πνοῆς.

Αὗται ἀλληλοβοηθοῦνται καὶ τρέφονται ἀμοιβαίως. Πᾶν ὅ,τι ἐνισχύει τὴν πίστιν, ἐνισχύει καὶ τὴν πνευματικὴν ζωήν, καὶ πᾶν ὅ,τι προσβάλλει τὴν μίαν προσβάλλει καὶ τὴν ἑτέραν. Τὸ ἀλληλέγγυον τοῦτο τὸ συνδέον αὐτὰς αἰσθάνομαι ἐν ἐμοὶ ζωηρῶς, ἀλλ' ἐπὶ μακρὸν χρόνον δὲν ἠδυνάμην νὰ κατανοήσω τοῦτο. Ὅλως διάφορον ἦτο τὸ ῥεῦμα τῶν ἰδεῶν, ὑφ' οὗ κατ' ἀρχὰς ἐφερόμην. Τὸ πνεῦμα μου ἐνωρὶς προσηλώθη εἰς τοὺς θορύβους καὶ τὴν τύρβην τοῦ αἰῶνος. Ἂν καὶ ἐγεννήθην καὶ ἀνετράφην ὑπὸ εὐσεβῶν γονέων, παῖς μόλις δεκαπενταέτης ἤμην σχεδὸν ἄπιστος. Ἀκατάρτιστος ὢν τὰς γνώσεις καὶ πιθηκίζων, ἀνέγνωσα βιβλία πολέμια τῆς χριστιανικῆς πίστεως, καὶ ἔβλεπον ὁσημέραι καταρρεούσας ἐν ἐμοὶ τὰς πεποιθήσεις τῶν πατρικῶν μου παραδόσεων. Ἀνήσυχος διὰ τοῦτο καὶ ἀγωνιῶν, ἐσκέφθην βραδύτερον, ὅτι ἡ ἀπὸ μέρους μου ἐγκατάλειψις τῶν παραδόσεων τῆς θρησκείας εἶνε αὐτόχρημα ὕβρις καὶ ἀσέβεια πρὸς τοὺς γεννήσαντάς με καὶ ἐκπαιδεύσαντάς γονεῖς. Εἰς τὸ πεῖσμα δὲ τῶν οἰκτρῶν ἀντιχριστιανικῶν γνώσεων, αἵτινες κατὰ μικρὸν παρεισέφρυσαν εἰς τὸ πνεῦμά μου, ἠθέλησα νὰ ἐξακολουθήσω νὰ πιστεύω. Ἐπειράθην· ἀλλ' εἰς μάτην· τὸ ἠσθάνθην βαθέως, ὅτι δὲν ἐπίστευον ὅπως πρότερον.

Ἡ κατάστασις αὕτη παρετάθη ἐπὶ μακρῷ. Ἡ νεότης συνήθως εἶνε ἐπιπόλαιος καὶ ἐλαφρά· τὰ μεγάλα προβλήματα τοῦ πνευματικοῦ κόσμου καὶ τῆς τούτου σχέσεως πρὸς τὸν ὑλικὸν ἢ οὐδόλως, ἢ ὀλίγον τὴν ἐγγίζουσι· κατ' ἐξαίρεσιν ἅπτεται τούτων ὁσάκις ἡ ἀνάγκη τῆς γνώσεως τὴν κινεῖ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο πράττει ἐσπευσμένως καὶ παροδικῶς. Ἂν καὶ ὁ ζῆλος αὐτῆς εἶνε μέγας, ὅπως πληροφορηθῇ περὶ τοῦ μέλλοντος, ἂν καὶ ἐπιλαμβάνεται τῶν σπουδαιοτέρων ζητημάτων, εὐκόλως ἀποσπᾶται τούτων καὶ τρέπεται τὴν πρὸς τὸ ἀντίθετον φέρουσαν. Τοῦτο ἀκριβῶς συνέβη εἰς ἐμέ, καὶ μάλιστα διότι αἱ σπουδαί, τὰς ὁποίας ἠκολούθουν τότε, οὐδὲν εἶχον τὸ δυνάμενον νὰ ἐπαναφέρῃ τὸ πνεῦμά μου εἰς ἰδέας καὶ μελέτας θρησκευτικάς. Αἱ θετικαὶ ἐπιστῆμαι ἀπερρόφων τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου μου. Τὸ λοιπὸν μέρος διέθετον εἰς τὰς τέρψεις τοῦ παρόντος βίου, αἵτινες ἔτι μᾶλλον συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ἐπιλανθάνωμαι τῶν ζητημάτων, ἅπερ μὲ εἶχον ἀπασχολήσει ἐπὶ μακρὸν χρόνον. Τὰ ζητήματα

ὅμως ταῦτα εὐτυχῶς ἐκάθευδον ἐν ἐμοὶ μόνον, καὶ διὰ μιᾶς τὰ ἠσθάνθην ἐξυπνήσαντα. Ὁ βίος, τὸν ὁποῖον διῆγον, ἦτο μὲν τερπνός, ἀλλὰ καὶ κανονικὸς καὶ ἔντιμος, καὶ ἡ τιμιότης αὕτη, τῆς ὁποίας ἐνόουν ἐν μέρει τὴν ἀνεπάρκειαν, κατέλιπεν οὕτως εἰπεῖν θύραν τινὰ ἀνοικτὴν ἐν τῇ καρδίᾳ μου πρὸς ἐπιστροφὴν καὶ εἰσέλασιν τῶν θρησκευτικῶν ἐντυπώσεων, αἵτινες ἄλλοτε τόσον ζωηρῶς ἐγεννήθησαν ἐν αὐτῇ. Συλλογιζόμενος τὴν εὐτυχίαν τῶν πιστευόντων εἰς ὅ,τι ἐγὼ ἀπώλεσα τὴν πίστιν, κατελαμβανόμην συνεχῶς ὑπὸ θλίψεως καὶ στενοχωρίας, ἣν ἠδυνάτουν νὰ ἀποσβήσω. Καὶ ἡ θλίψις αὕτη καὶ ἡ στενοχωρία αὕτη μὲ ἔσωσε.

Ὅταν τις ρίψῃ τὸ βλέμμα εἰς τὸ θέατρον τῆς παρούσης κοινωνίας, παρατηρεῖ ὅτι ἡ ἀπιστία εἶνε φοβερὰ νόσος τάχιστα φέρουσα τὸν πνευματικὸν θάνατον. Κλίνω δὲ νὰ πιστεύσω ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων, τῶν ἀπορριπτόντων τὰς χριστιανικὰς ἀληθείας, ὀλίγοι εἶναι ἐκεῖνοι, οἵτινες δὲν αἰσθάνονται τὸ ἐν τῇ καρδίᾳ των μέγα κενὸν καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀπιστίας παρομαρτοῦντα τῇ κοινωνίᾳ ὀλέθρια κακά. Τοσούτῳ δὲ μᾶλλον στενοχωροῦνται οἱ τοιοῦτοι, καθόσον καὶ δὲν τολμῶσι νὰ ὁμολογήσωσιν ὅ,τι αἰσθάνονται. Τὴν τοιαύτην ὁμολογίαν θεωροῦσιν ἰδίαν ἥτταν, καὶ ψευδής τις αἰδὼς κλείει τὸ στόμα αὐτῶν. Εἰς ἐμὲ ὅμως δὲν συνέβη τοιοῦτόν τι. Ἐκεῖνο, ὅπερ ἐκράτει ἐπὶ τῶν χειλέων μου τὴν ἐντύπωσιν τῆς θλίψεως τῆς τεταραγμένης ψυχῆς μου, δὲν ἦτο τὸ πάθημα ἐκείνων. Οὐχί, αἴσθημά τι ὑψηλότερον μὲ ἐμπόδιζε νὰ λαλήσω. Ἤθελον ὁμολογήσει ἀνερυθριάστως τὴν ἐσωτερικὴν τῆς ψυχῆς μου ἀγωνίαν ἀλλὰ πῶς νὰ τὴν ἐκδηλώσω χωρὶς νὰ φρίξωσιν οἱ περιστοιχοῦντές με ἐκ τοῦ ἀκούσματος τῆς ἀπιστίας μου; Ἄλλως τε ἦτο αὕτη ὁριστική; Οἱ λόγοι, τοὺς ὁποίους ἐπικαλεῖταί τις ἐν γένει πρὸς ὑποστήριξιν τῆς χριστιανικῆς ἀληθείας, αἱ ἀποδείξεις τῆς κατηχήσεως ἦσαν ἆρά γε ἄνευ τινὸς ἀξίας; Εἰσήρχοντο εἰς ὦτα μὴ ἀκούοντα; τὰς εἶχον καταδικάσει ἐσκεμμένως καὶ ἐμβριθῶς, ἢ λίαν ἐπιπολαίως; Ἴσως, ἔλεγον, ὑπάρχουσι κρείττονες ἀποδείξεις καὶ πειστικώτεραι. Τὸ ἐπεθύμουν, τὸ ἤλπιζον φέρων ἐν ἐμοὶ τὸ ἄδολον καὶ τὴν εἰλικρίνειαν τῆς νεότητος ἤθελον διὰ μιᾶς πτήσεως τῆς καρδίας μου πρὸς τὰς πρώτας πεποιθήσεις μου νὰ μὴ παραβλέψω τι, ὅπερ ἐδύνατο νὰ ἐπαναφέρῃ καὶ ἑδραιώσῃ ταύτας ἐν τῷ πνεύματί μου. Ἐκεῖνο ὅμως, ὅπερ τὰ μάλιστα μὲ ἐβοήθησεν εἰς τὴν κατόρθωσιν τῆς ἐπιθυμίας μου εἶνε τὸ ἑξῆς:

Ἀποβάλλων τὰς πεποιθήσεις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας δὲν ἔπαυσα ἀναγινώσκων καὶ μελετῶν τὰς ἁγίας Γραφάς. Τὸ μᾶλλον ἐκ τούτων ἑλκῦσαν με ἦσαν αἱ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐαγγελικαὶ διηγήσεις. Ἡ ψυχρότης τῆς καρδίας μου πρὸς τὰς δογματικὰς ἀληθείας τῆς χριστιανικῆς θρησκείας οὐδόλως ἠδυνήθη νὰ μειώσῃ τὴν καλλονὴν καὶ τὸ μεγαλεῖον, ὅπερ εὕρισκον ἐν αὐταῖς. Ἡ ἁγιότης τοῦ Εὐαγγελίου ὡμίλει ἐν τῇ καρδίᾳ μου, καὶ πρᾶγμα παράδοξον, μετὰ περισσοτέρας δυνάμεως, ἀφ' ὅτου ἔπαυσα νὰ πιστεύω εἰς αὐτό, ἢ κατὰ τὰς ἡμέρας, καθ' ἃς εἶχον πίστιν θερμήν. Τί ὑπῆρχε λοιπὸν ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ, οὗτινος τὴν θείαν καταγωγὴν οὐδέν μοι ἠγνᾶτο κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀπιστίας μου, ὅπερ δι' ἐμὲ ἦτο ἁπλῶς βιβλίον ἀνθρώπινον, καὶ ὅμως ἤρκει νὰ ἀναγινώσκω ὀλίγας σελίδας τούτου, ὅπως αἰσθάνωμαι ἐμαυτὸν κατειλημμένον ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ; Βεβαίως τὸ ἱστορούμενον ὑπερανθρωπον πρόσωπον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην τοῦ βίου μου ἐνέκυψα εἰς τὴν μελέτην πολλῶν φιλοσόφων. Εἶχον ἀναγνώσει τὸ ἐγχειρίδιον τοῦ Ἐπικτήτου, τὸ σύγγραμμα τοῦ Μάρκου Αὐρηλίου καὶ πολλὰ τῶν τοῦ Πλάτωνος καὶ Ἀριστοτέλους. Παρετήρησα ὅτι οὐδὲν τούτων ἐπέδρασεν ἐν τῇ ψυχῇ μου, ὅπως ἡ ἀνάγνωσις τῶν Εὐαγγελίων, καὶ μάλιστα τῶν λόγων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐν τούτοις, ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν, ποῖον διάφορον κῦρος ἔχουσιν οἱ λόγοι οὗτοι δι' ἐμέ, ἢ ἐκεῖνοι τῶν σοφῶν τῆς Ἑλλάδος ἢ τῆς Ρώμης. Ἀναμφιβόλως ἐξ ὅλων τούτων τῶν διδασκάλων ὁ Ἰησοῦς εἶνε ὁ ἐξοχώτερος, ὁ θαυμαστότερος κατά τε τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ. Αἱ διδασκαλίαι αὐτοῦ διαφέρουσι τῶν κοινῶν ἰδεῶν ἔχουσί τι ἐξαιρετικόν, ὑπεράνθρωπον. Ὁ Ἰησοῦς δὲν παρίσταται ἁπλῶς ὡς διδάσκαλος, ἀλλ' ὡς ἀπεσταλμένος ἐκ τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὡς αὐτὸς ὁ Θεός, σάρκα λαβών καὶ ἐνανθρωπήσας, ὅπως διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους, ὅπως ἀγαπήσῃ καὶ σώσῃ αὐτοὺς δι' αὐτοθυσίας.

Ἀλλ' εἶνε ἱκανῶς βέβαιον, ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρόσωπον τοῦτο τοῦ Ἰησοῦ, τὸ δοξασθὲν ἐν τοῖς ἀρχικοῖς μαρτυρίοις τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τοιοῦτον κῦρος ἀντιποιούμενον ἐφ' ἅπασαν τὴν ἀνθρωπότητα; Ἡ ἱστορικὴ αὐτοῦ πραγματικότης ἠμφισβητήθη, καθὼς ἀναφέρεις ἐν τῇ ἐπιστολῇ σου, οὕτως ὥστε εἰς μέγαν ἀριθμὸν πνευμάτων ἐγεννήθη ὁ φόβος καὶ ἡ ἀγωνία. Ἀλλὰ πῶς νὰ ἀρνηθῇ τις τὴν πίστιν εἰς τὸ ὅτι ὑπῆρξε τὸ πρόσωπον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἀπέναντι ἀκαταμαχήτων ἀποδείξεων αἰσθητῶν καὶ νοητῶν, τὰς ὁποίας οὐ τοῦ παρόντος νὰ ἀναφέρωμεν, καὶ τῶν ὁποίων ἡ ἐχουσα ἐν ἐμοὶ τὴν μεγίστην δύναμιν δὲν ἔρχεται ἔξωθεν, ἐκ τῆς παιδείας, ἐκ τῆς ἐπιστήμης, ἐκ τοῦ κύρους καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ἱερῶν συγγραφέων, τῶν αὐτηκόων καὶ αὐτοπτῶν γενομένων τοῦ ἱστορουμένου προσώπου, οὐχί· ἐ-

γεννήθη αὕτη ἐν ἐμοί, καὶ ἀδιαλείπτως ἀναγεννᾶται. Ἀλλὰ πόθεν; Ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐμῇ ψυχῇ παραγομένου ἀποτελέσματος τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἥτις πρὸς οὐδεμίαν ἄλλην ὁμοιάζει, ἣν θὰ ἐδύνατο νὰ συλλάβῃ ἡ διαυγεστέρα διάνοια, ἢ νὰ ὀνειροπολήσῃ ἡ τολμηροτέρα φαντασία. Ἡ περὶ τοῦ προσώπου τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἱστορία τῶν Εὐαγγελίων δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας δύναταί τις εὐκόλως νὰ ἐπινοήσῃ καὶ ἐφεύρῃ. Ὁ ἐφευρέτης, καθὼς ὀρθῶς ἀποφαίνεται ὁ Ρουσσώ, θὰ ἦτο θαυμασιώτερος τοῦ ἥρωος. Ἐγὼ δὲ προστίθημι, ὅτι ὁ ἐφευρέτης οὗτος, ἐὰν ἤθελεν ἔχει ὑπόστασιν, δὲν θὰ ἔμενεν ἐν τῇ σκοτίᾳ. Θὰ ἐξήρχετο ταύτης διὰ τῆς βίας· θὰ τὸν ἐγινώσκομεν· ὁ βίος του θὰ ἦτο εἰς ἡμᾶς ἔτι θαυμασιώτερος τοῦ ὑπερανθρώπου ἐκείνου ὄντος, ὅπερ συνέλαβεν ἡ διάνοιά του, καὶ οὗτινος τὴν θαυμασίαν εἰκόνα ἐζωγράφησεν ὁ κάλαμός του. Ἀλλ' οὐδὲν τούτων συμβαίνει· οὐδὲν ἴχνος τοιούτου καλλιτέχνου, τοιαύτης ἐξαιρέτου μεγαλουοίας ὑπάρχει. Ἂς παύσωσι δὲ νὰ μᾶς λέγωσί τινες δοκησίσοφοι, ὅτι ὁ δημιουργὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ δὲν εἶνε εἷς ἄνθρωπος, μία ἰδέα, εἷς καλλιτέχνης, ἀλλ' εἶνε μία χώρα, μία φυλή, ἡ ὅλη ποίησις ἑνὸς λαοῦ. Ἀλλὰ τίνος λαοῦ; τοῦ Ἰουδαϊκοῦ; Ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἦσαν τοσοῦτον ἀνίκανοι νὰ φαντασθῶσι τοιαύτην μορφήν, ὥστε ἂν καὶ ἰδίοις ὀφθαλμοῖς εἶδον αὐτήν, ὀὐν ἠδυνήθησαν νὰ τὴν κατανοήσωσι, καὶ μᾶλλον ἐσκανδαλίσθησαν.

Ἀκράδαντον λοιπὸν ἔχω ἐν τῇ καρδίᾳ μου τὴν πεποίθησιν καὶ τὴν πίστιν ὅτι τὸ ὑπὸ τῶν Εὐαγγελιστῶν ἱστορούμενον πρόσωπον ἐγεννήθη ὑπεραυθρώπως καὶ ἔζησεν ἐν τῷ κόσμῳ, συναναστράφη τοῖς ἀνθρώποις, ἐδίδαξεν αὐτοὺς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν, καὶ ἔσωσε τὸν κόσμον τῆς ἠθικῆς ἀπωλείας καὶ τοῦ πνευματικοῦ θανάτου.

(Ἐκ τοῦ Chrétien Evangélique).

Δ. ΜΑΡΙΝΟΣ.

ΠΑΡΑΜΥΘΙΑΙ

Ὅταν τὸ ὠκεάνειον παράσσεται πεδίον
καὶ ἀφρισμένον μαίνεται καὶ φοβερὰ μυκᾶται,
ὀκαὶ εἰς τ' ἄνευ οἴακος κἄνευ ἱστίων πλοῖον,
ὅπερ ἐπὶ τῶν νώτων του πλανᾶται!

Μάτην οἱ ἐπιβαίνοντες αὐτοῦ θαλασσοπόροι
μ' ἀπελπισμένα σχήματα εἰς κόπους ἐξαντλοῦνται!
ποτὲ μὲν χαίνει ἄβυσσος, ποτὲ δὲ μαῦρα ὄρη
κυμάτων ἔμπροσθέν των ἀνυψοῦνται.

Τὸν σκελετώδη θάνατον καγχάζοντα ἀγρίως
ἐνώπιόν των βλέποντες, πρωγὴν ἀπελπισίας
οἱ δυστυχεῖς ἀφίνουσι, πλὴν φοβερὸς καὶ κρύος
ἐκεῖνος ὁέπεται ἐπὶ τῆς λείας.

Εἰς τῆς ζωῆς τὸ πέλαγος καὶ ὁ θνητὸς ὁ ἄνους
συχνότατα πλανώμενος χωρὶς τοῦ πηδαλίου—
τοῦ νοῦ του — ἀκατάσχετος εἰς συμφορῶν βασάνους
ὁέπτεται διὰ τρόπου παρομοίου.

Καὶ τότε πλέον δάκρυα καὶ στοναχαὶ καὶ θρῆνοι,
καὶ τότε ἡ ἀπόγνωσις τὸ πνεῦμά του συγχίζει,
καὶ πλέον εἰς τὸ μέλλον του χαρὰν δὲν διακρίνει,
καὶ μόνον εἰς τὸν θάνατον ἐλπίζει!

Ἀλλ' ὅστις ὑπὸ σκέψεων γεννοίων ὁδηγεῖται,
τὸ πέλαγος τοῦ βίου του εὐδαίμων διασχίζει,
κἂν συναντήσῃ κλύδωνας οὐὲν τρέμει, δὲν φοβεῖται,
ἀλλ' εὐθαρσῶς τὴν δίνην ἀτενίζει

Τὰ στήθη του ἀπρόσιτα εὑρίσκει ἡ ὀδύνη,
καὶ παίζει μὲ τὴν θύελλαν καὶ μὲ τὰς τρικυμίας,
διότι εἰς τὴν καρδίαν του θάρρος κ' ἐλπίδα χύνει
τὰ πάθη του προβάλλων ὁ Μεσσίας!...

Ἀθῆναι τῇ 18 Δεκεμβρίου 1889.

Ζ. ΤΡ.

ΤΟ ΕΝ ΜΟΣΧΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟΝ

ΥΠΕΡ ΤΩΝ ΑΟΙΔΙΜΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

ΕΥΓΕΝΙΟΥ ΤΟΥ ΒΟΥΛΓΑΡΕΩΣ

ΚΑΙ

ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΤΟΚΙΙ.

Τῇ 19 Νοεμβρίου 1889 ἐτελέσθη ἐν τῷ ἐν Μόσχᾳ ἑλληνικῷ μοναστηρίῳ τοῦ ἁγίου Νικολάου ὑπὸ τοῦ σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Νικηφόρου τοῦ Καλογερᾶ ἀρχιερατικὴ λειτουργία καὶ μνημόσυνον ὑπὲρ τῶν ἀοιδίμων ἱεραρχῶν Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη. Τῆς ἱερᾶς τελετῆς μετέσχον πάντες οἱ ἀρχιμανδρῖται τῶν ἐν Μόσχᾳ μετοχίων τῶν τεσσάρων Πατριαρχείων καὶ ὁ Σέρβος ἀρχιμανδρίτης. Μετὰ δὲ τὸ μνημόσυνον ὁ σεβασμιώτατος ἀρχιεπίσκοπος ἐξεφώνησεν ἑλληνιστὶ τὸν ἑπόμενον λόγον.

Εὐλαβέστατοι ἀκροαταί,

Ἡ εὐγνωμοσύνη χαρακτηρίζει κατὰ τοὺς ἠθικολόγους εἴτε τὰς φύσει ἀοθενεῖς ψυχάς, εἴτε τοὺς εὖ ἠγμένους καὶ κοσμίως πεπαιδευμένους ἀνθρώπους. Ὡς ἀρετὴ δ' αὕτη θεωρουμένη, ἔχει πολλὴν καὶ μεγάλην ἀξίαν καὶ γνωρίζεται ἐκ τῶν παρεπομένων αὐτῇ ἰδιοτήτων, ὅπως τὸ δένδρον ἐκ τοῦ καρποῦ. Αὕτη ζωογονεῖ τὸ τῆς εὐποιΐας αἴσθημα. Δι' αὐτῆς ἀναρριπίζεται ὁ ζῆλος πρὸς εὐεργεσίαν. Ἐξ αὐτῆς ἀναπηγάζει ὁ ἔνθεος πόθος τοῦ συμπάσχειν τοῖς πάσχουσι, καὶ καθόλου εἰπεῖν, αὕτη γίνεται ἐπαινετῶν καὶ ἁγίων κατορθωμάτων τροφός τε καὶ μήτηρ.

Τί δ' ἄρα; ἐπειδὴ κατὰ περίστασιν συνέβη, ἵνα συναντηθῶμεν ἐν τῇ εὐσεβούσῃ ταύτῃ μεγαλοπόλει τοσοῦτοι τῶν ἐν Ἀνατολῇ ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν λειτουργοί, δὲν ἐμέλλομεν ἐπὶ παραβάσει καθήκοντος ἱεροῦ νὰ κατακριθῶμεν, ἂν ἔ-

καστος ἐξ ἡμῶν ἀπήρχετο εἰς τὰ ἴδια ἄνευ τοῦ παρασχεῖν δεῖγμά τι εὐγνωμοσύνης πρὸς δύο περικλεεῖς ἱεράρχας, ὄντας τε καὶ ἐσομένους τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας σέμνωμα καὶ ἐγκαλλώπισμα; Καὶ ἂν τὰ τόσα αὐτῶν ἀξιάγαστα προτερήματα μὴ παρεκίνουν ἡμᾶς, ἀλλ' ἁπλῶς τοῦτο τὸ περιστατικόν, ὅτι ὁ πολὺς ἐκεῖνος Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις καὶ ὁ σοφὸς Νικηφόρος ὁ Θεοτόκης μέρος τοῦ μακαρίου αὐτῶν βίου ἐνταῦθα διήνυσαν, πῶς ἦν δυνατὸν νὰ μὴ διεγείρῃ ἐν ἡμῖν νῦν τὴν συναίσθησιν τοῦ καθήκοντος τῆς πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνης; Ἀλλ' ἂν πάλιν καὶ τοῦτο ἠδύνατο ἀσθενὲς νὰ θεωρηθῇ, ἀλλ' ἡ ἀνάμνησις, ὅτι ὁ μὲν πρῶτος ἐν αὐτῷ τούτῳ τῷ ἱερῷ ναῷ τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔλαβεν ἀξίωμα διὰ τοῦ παλλῷ αὐτοῦ νεωτέρου τὴν ἡλικίαν Πλάτωνος, τοῦ περιδόξου Μητροπολίτου Μόσχας, παρούσης καὶ τῆς Αὐτοκρατείρας Αἰκατερίνης· τοῦ δὲ δευτέρου ὁ τάφος, ἐν ᾧ τὰ λείψανα αὐτοῦ ἐπαναπαύονται κεῖται ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τοῖς φιλοθέοις καὶ φιλομούσοις μνῆμα καὶ σέβασμα ἱερὸν (α), αὕτη, λέγω, ἡ ἀνάμνησις συνεπέγεται προτροπὴν εἰς τοῦτο συντονωτάτην. Πρέπον ἄρα καὶ δίκαιον νὰ μὴ φανῶμεν ῥᾴθυμοι καὶ ἀναισθητοῦντες, ὅτε λόγοι τοσοῦτοι τὸ πρακτέον ἐπιτάττουσιν.

Καταγόμεθα ἐξ Ἀνατολῆς καὶ ἐσμὲν μάρτυρες τῆς τε ἀοιδίμου μνήμης, ἣν παρ' ἡμῖν ἡ ζῶσα αὐτῶν διδασκαλία κατέλιπεν, ὡς καὶ τῆς πολλῆς ἠθικῆς ὠφελείας, ἣν μέχρι τοῦδε οἱ τῶν χωρῶν ἐκείνων λαοὶ καρποῦνται ἐκ τῶν ἀπείρων καὶ σοφῶν αὐτῶν συγγραμμάτων.

Ὑπηρέται καὶ λειτουργοὶ τῶν γεραρῶν τῆς Ἀνατολῆς Ἐκκλησιῶν ὑπάρχοντες, ὀφείλομεν νὰ διατρανώσωμεν τὴν παρ' ἡμῖν κρατοῦσαν παράδοσιν, ὅτι πρὶν ἢ ἐν τῇ ῥωσσικῇ ἱεραρχίᾳ ἀναλάμψωσιν ὁ Εὐγένιος καὶ ὁ Νικηφόρος, αἱ Ἐκκλησίαι ἡμῶν εἶδον ἐν τοῖς προεδρικοῖς αὐτῶν στίλβουσαν τὴν αἴγλην τῶν παλαιῶν τῆς Ἐκκλησίας Φωστήρων. Ἀποκαλῶ δ' οὕτω τὴν πλειάδα τῶν Θεσπεσιωτάτων Πατέρων τῶν βίου μὲν λαμπρότητι καὶ ἁγιότητι περισπουδάστων, φρενῶν δ' ὀξύτητι ἀξιαγάστων, μαθήσεως δὲ δυνάμει ἀπαραμίλλων, ὧν ὁ σύμπας αἰὼν ἀγήρω τὴν μνήμην ἐτήρησε. Καὶ εἶδον τὴν αἴγλην ταύτην στίλβουσαν ἐν τῇ ἀμέμπτῳ αὐτῶν βιωτῇ καὶ πολιτείᾳ, ἐν τῇ ἀμέτρῳ πολυμαθείᾳ, ἐν τῷ ἐνθέῳ ζήλῳ, ἐν τῇ πράξει, ἐν τῇ θεωρίᾳ καὶ πρὸ πάντων ἐν τῷ ἁρμονικῷ συνδυασμῷ τῆς θεωρίας καὶ τῆς πράξεως. Διότι παρ' αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας τὸ βάθος ἐξισοῦτο πρὸς τὸ τῆς σοφίας ὕψος καὶ τῆς πίστεως τὸ στερρὸν ἡμιλλᾶτο πρὸς τὴν ἀκρότητα τῆς ἐπιστήμης. Ἐὰν δ', ὡς κοινῶς ὁμολογεῖται, ἡ πρᾶξις ἀποβαίνει τελεσφόρος, ὅταν αὐτὴν χειραγωγῇ τῆς θεωρίας ὁ λύχνος, καὶ ἐάν, τἀνάπαλιν, τὴν θεωρίαν ἄριστα χρησιμοποιῇ ἡ λελογισμένη καὶ νήφουσα πρᾶξις, τούτου τοῦ συνδυασμοῦ τὸ μυστήριον εὑρίσκομεν αὐτοὺς μεμυημένους καλῶς ἐκ τῆς λέσχης τῶν μεγάλων τῆς Ἐκκλησίας Διδασκάλων, ἔνθα ἐμυσταγωγήθησαν. Μάρτυρες τῆς τῶν λόγων τούτων ἀληθείας αὐτὰ τὰ πράγματα, ὧν εὔκαιρον ὀλίγα ἐκ τῶν πολλῶν νὰ μὴ παρασιωπήσω.

Ὁ Εὐγένιος δὲν μετηρσιοῦτο μόνον διὰ γενναιοτάτου πτερώματος εἰς τὰ τοῦ μεταφυσικοῦ κόσμου ὕψη· οὐδ' ἐλάχευεν ἀριστοτεχνικῶς τὰς ἀγαλματώδεις αὐτοῦ φιλοσοφικὰς ἰδέας ἐν τῇ ἀνυπερβλήτῳ ἐκείνῃ *Λογικῇ*, ἀλλ' ἐγίνετο καὶ τῶν Σέρβων Ἀπόστολος καὶ διὰ τῶν αὔραν εὐαγγελικὴν ἀποπνεουσῶν παρανέσεων ἐζωογόνει τὸ παρ' αὐτοῖς λήθιον τῆς εὐσεβείας, ὅτε τοῦτο ἠπείλει νὰ καταξηράνῃ ὁ βίαιος καὶ πνιγερὸς τῆς ἑτεροδιδασκαλίας ἄνεμος.

Οὐδὲ προεξηλοῦτο ἀκλινῶς ὁ Νικηφόρος εἰς τὰ ἀγαπητὰ αὐτῷ μαθηματικὰ καὶ ἀστρονομικὰ θεωρήματα, οὐδ' ἐξύφαινε μόνον καλλιτεχνικῶς τὰς γλαφυρὰς καὶ μελισταγεῖς αὐτοῦ Ὁμιλίας, ἀλλ' ὡς ἄλλος Θεολόγος Γρηγόριος τοὺς Ἀρειανοὺς, οὕτω καὶ οὗτος τοὺς καλουμένους Παλαιοπίστους (Ῥασκολνίκους), τοὺς ἐξ ἀνεπιγνώστου ζήλου ἀποσχίζοντας ἑαυτοὺς τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, παρεκάλει μετὰ πραότητος, ἐνουθέτει μετὰ πατρικοῦ φίλτρου, ἐξήλεγχεν αὐτῶν τὰς πλάνας ἀποστολικῶς καὶ ἐπανῆγεν, ὡς ὄντως εὐαγγελικὸς Ποιμήν, εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας.

»Ὦέ! (ἐνδέχεταί τις ἐνταῦθα νὰ ἀντεκφωνήσῃ) παῦσαι νῦν ἀνασκάπτων ὀνόματα καὶ πράγματα ἐκ τοῦ βάθους τῆς λήθης, ἐν ᾗ κεῖνται ἤδη τεθαμμένα ἀπὸ πολλοῦ». Ἴσως· ἀλλὰ πρὸς βεβαίωσιν τούτου ὁ λέγων ταῦτα ἔπρεπε προηγουμένως νὰ δείξῃ, ἂν ποῦ ποτε ἐθεωρήθη ὡς κοιμητήριον ἡ ἱστορία . . .

Τό γ' ἐφ' ἡμῖν πᾶν ἐπιμέμπτου περιφιλαυτίας αἴσθημα ἀποκρούομεν πάσῃ δυνάμει. Ἀλλὰ καὶ δεχόμεθα ἀσπασίως τὴν γνώμην τῶν λεγόντων, ὅτι ἀδικεῖ τις, ἐὰν μὴ τὸν προσήκοντα ἔπαινον ἀπονέμῃ τοῖς ἀξίοις. Τῆς τοιαύτης δ' ἐχόμενοι γνώμης, μετὰ παρρησίας λέγομεν, ὅτι τῶν ἱεραρχῶν τούτων ἡ Θεσπεσία ξυνωρὶς οὐδενὸς τῶν κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα ἐπὶ φιλοσοφίᾳ, φιλολογίᾳ καὶ θεολογίᾳ διαπρεψάντων ἵσταται ταπεινότερον. Ἐντεῦθεν καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῶν καὶ τοῖς ἐγγὺς καὶ τοῖς πόρρω ἐγένοντο ἐξάκουστα καὶ περίπυστα· ἐντεῦθεν καὶ ἡ μνήμη αὐτῶν διαμένει εἰς ἑτέρους θάλλουσα· ἐντεῦθεν καὶ εἰς πᾶσαν φιλομαθῆ καὶ φιλόθεον ψυχὴν ἀξιομνημόνευτοι οἱ τόποι, ἐν οἷς ἔδρασαν.

(α) Χεὶρ βέβηλος οὐ πρὸ πολλοῦ, ὡς ἐμάθομεν, ἐσύλησε τὴν ἐπὶ τοῦ τάφου προσκολλωμένην χαλκοτευκτον πλάκα, ἐφ' ἧς κεχαραγμένον ἦν τόδε τῆς κομψῆς τοῦ Εὐγενίου Μούσης τὸ ἐπιτύμβιον:

«*Χεῖρες σὺν ὀξὺ μῦσεν* ΝΙΚΗΦΟΡΟΣ (αἶ!) *ἱεράρχης*
»*Τῶν ἐκ βλύζε πάρος χείματα ἀμβροσίης.*
»*Ἀλλ' αἶς κάλλιπε δὴ βίβλοις, καλαῖς τε σοφαῖς τε,*
»*Μυεῖ καὶ σιγῶν τοὺς μετελευσομένους*».

Ἀλλ' ἐλπίζομεν, ὅτι ταχέως εὑρεθήσεται ὁ τὸ ἀσέβημα εὐσεβῶς διορθώσων.

Ταῦτα, ὧν ἅπτεται ἐνταῦθα ὁ λόγος ἀκροθιγῶς, ἂν κατὰ πλάτος ἐπειρᾶτο νὰ ἀναπτύξῃ, ἐμελλεν ὄντως νὰ λάβῃ σχῆμα ἱστορίας σχοινοτενοῦς. Ἀλλ' ἡμεῖς εὑρισκόμεθα νῦν ἐν Μόσχᾳ καὶ τὴν αὐτοσχέδιον ταύτην ὁμιλίαν εἰς τὰ πρὸς τὴν πόλιν ταύτην συναφῆ εὔλογον νὰ περιστείλωμεν.

Ἡ ναοῖς ἱεροῖς, οἴκοις εὐκτηρίοις καὶ εὐαγέσιν ἱδρύμασι καταστόλιστος Μόσχα ἔσχεν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον οἰκήτορας τὸν Εὐγένιον καὶ τὸν Νικηφόρον. Αὕτη εἶδεν αὐτοὺς ἱερουργοῦντας ἐν τῇ χάριτι καὶ τῇ ἀγλαΐᾳ τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἀληθοῦς σοφίας πλουσίως ἐπέχεον ἐπὶ τὰς μορφὰς αὐτῶν. Ἐθέσατο ἐν αὐτοῖς τοὺς ἁγιοπρεπεῖς τύπους τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων ἱεραρχῶν, ἐξ ὧν ἐδιδάχθη τήν, ἐφ' ᾗ σεμνύνεται, ὀρθοδοξίαν, καί, πρὸς τιμὴν αὐτῆς ἄδιον εἰρήσθω, ἐκαρπώσατο ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην πόλιν τὴν ἐξ αὐτῶν πνευματικὴν ὠφέλειαν.

Οἱ εἰς τὸν παρόντα τῆς φιλοζωΐας καὶ τῆς κενοσπούδου φιλοδοξίας αἰῶνα ἐμπαθῶς προσηλωμένοι, ἀδυνατοῦντες νὰ ἐννοήσωσιν ὁπόσον τὰ πνευματικῶς συγγενῆ καὶ ὅμοια ἕλκονται ἀμοιβαίως καὶ ἀλληλεπιδρῶσιν, ἐκλαμβάνουσιν ἴσως ὥς τι περιστατικὸν τυχαῖον, τοῦτο δὴ τὸ πολλῆς καθ' ἡμᾶς προσοχῆς ἄξιον· ὅτι δηλαδὴ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνέλαμψαν κατ' ἐξαίρεσιν ἐν μόνῳ τῷ ἁγιωτάτῳ μητροπολιτικῷ τῆς Μόσχας θρόνῳ οἱ δύο περίβλεπτοι ἱεράρχαι, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Φιλάρετος. Ἀλλ' ἡμᾶς ἐκεῖνο τὸ χρῖσμα καὶ μύρωμα τῆς ἀκραιφνοῦς τούτων ὀρθοδοξίας, ἐκεῖνο τὸ εὐῶδες ἄρωμα τῆς γνησίας Θεολογίας, ἣν ἀποπνέουσιν αἱ συγγραφαὶ αὐτῶν, ἐκεῖνο μάλιστα καὶ ἰδιαίτατα τὸ ὀξυδερκὲς καὶ ἄγρυπνον, ἀλλὰ καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀδάσκανον ποιμαντορικὸν ὄμμα, δι' οὗ, ὡς γνήσιοι ἀποστολικοὶ Ποιμένες, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Φιλάρετος ἐπεσκόπουν πᾶσαν καθόλου τὴν ὀρθοδοξίαν, ταῦτα πάντα πείθουσιν, ὅτι ἀμφότεροι οἱ ἀείμνηστοι οὗτοι ἱεράρχαι προσέβλεψαν εἰς Εὐγένιον τὸν Βούλγαριν καὶ Νικηφόρον τὸν Θεοτόκην ὡς εἰς σύγχρονα πρότυπα τελείων ὀρθοδόξων ἱεραρχῶν καὶ ἀπεστύπωσαν ἐν τῇ ἑαυτῶν ψυχῇ πιστῶς τὴν ἐκείνων εἰκόνα. Ὁ τοῦτο διαμφισβητῶν, διαμφισβητεῖ αὐτοῖς, νομίζομεν, τὸ οὐσιωδέστατον τῶν πλεονεκτημάτων. Ἀμφότεροι οἱ ἱεροὶ ἄνδρες ἀνῆκον κατ' εὐκληρίαν εἰς τὰς ἀρίστας τῶν φύσεων. Ταῖς δ' ἀρίσταις φύσεσιν ἰδιάζει ὁμολογουμένως τοῦτο τὸ ἐξαίρετον προσόν· ὅτι κνίζουσι καὶ παραθιγγάνουσι τρόπον τινὰ τὸ φιλότιμον τῆς ἑαυτῶν ψυχῆς καὶ διεγείρουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἅμιλλαν ἀρίστην πρὸς τοὺς κατὰ τὰς φυσικὰς καὶ προαιρετικὰς ἀρετὰς ὑπερφυῶς ὑπερέχοντας.

Οὕτω δ' ἀπὸ τῆς ἀπόψεως ταύτης τὰ παραστήματα τοῦ Πλάτωνος καὶ τοῦ Φιλαρέτου παρατηρούμενα ἐμφανίζονται ἐν τῇ ἱεροπρεπεστέρᾳ καὶ ἀξιοπρεπεστέρᾳ αὐτῶν ὄψει. Καὶ δὴ καὶ ἡμεῖς ἀπὸ τῆς περιωπῆς ταύτης ἐπισκοποῦντες, θεωροῦμεν αὐτούς, ὡς τοὺς τελευταίους μεγάλους τῆς χρυσῆς ἁλύσεως κρίκους, οἵτινες ἁρμολογοῦσιν ἡμᾶς πρὸς τὸ παλαιὸν ἱεραρχικὸν τῆς Ἐκκλησίας σύστημα.

Καὶ εἴχεν ἂν ψυχῆς εὐσεβοῦς καὶ εὐμούσου ὄμμα ἐν τῇ ἐν Μόσχᾳ διατριβῇ Εὐγενίου τοῦ Βουλγάρεως καὶ Νικηφόρου τοῦ Θεοτόκη πολλὰ καὶ ἄλλα νὰ παρατηρήσῃ καθ' ἑαυτὰ θυμήρη τε καὶ σπουδαῖα καὶ ὡς πρὸς τοὺς παρόντας καιροὺς εἰς ἄκρον διδακτικά. Ἀλλ' ἡμεῖς περιοριζόμεθα σήμερον εἰς μόνα τὰ λεχθέντα καὶ τὸν λόγον καταπαύομεν. Ὡς δ' ἐν ἐπιλόγῳ εἰρήσθω, ὅτι ἡ τύχη αὕτη, ἡ εἰς τοιαύτας ἡμᾶς σκέψεις ἀναγαγοῦσα, ὁδηγεῖ ἅμα καὶ εἰς τὴν συνέπειαν τοῦ λογικοῦ τῶν σκέψεων τούτων πορίσματος. «Παρατηρεῖτε; (λέγει τρόπον τινὰ) τὴν πρόσκαιρον ταύτην ζωὴν παροδεύομεν κατ' ἀνάγκην πάντες, ὅσοι διὰ γενέσεως εἰς ταύτην εἰσήλθομεν. Ἀλλὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς δίκην σταθμῶν ἐστάθμευσαν ἐν τῷ βίῳ, ψυχαγωγοῦ τε μελέτης καὶ ὑψηλῆς διδασκαλίας ὑπόθεσιν τοῖς μεταγενεστέροις ποιοῦσιν οἱ φύσεως ὑπερόχου λαχόντες καὶ κατὰ Θεὸν ζήσαντες».

Διὰ τούτων δὲ τῶν παρακελευσμάτων καὶ ἡμῶν τὴν ὀφειλομένην πρὸς τοὺς μνησθέντας ἱεράρχας εὐγνωμοσύνην ἐπέρρωσε καὶ δὴ καὶ εἰς τέλεσιν τοῦ ἱεροῦ τούτου μνημοσύνου παρώτρυνεν. Ὁ ἐν θερμαῖς ταῖς πρὸς Κύριον δεήσεσι τελέσαντες, ἀπέλθωμεν κάλλιον δεδιδαγμένοι τοῦτο τὸ μάθημα· ὅτι ὅσῳ βαθύτερον ἐν τῇ ψυχῇ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὐγνωμοσύνην ἐνιδρυμένην ἔχομεν, τοσούτῳ προθυμότερον καὶ ἀσφαλέστερον τοῖς ἐκείνων ἴχνεσιν ἀκολουθοῦμεν καὶ τοῦ βίου αὐτῶν ζηλωταὶ γινόμεθα.

ΤΑ ΕΚ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΔΙΔΑΓΜΑΤΑ

ΚΑΤΑ ΠΟΛΥΒΙΟΝ

Ε'.

Ὅταν συμβῇ ποτε ἔθνος ἰσχῦον τὰ μέγιστα καὶ κατὰ τὴν τῆς πολιτείας σύστασιν καὶ κατὰ τὴν λοιπὴν πολιτικὴν δύναμιν καὶ εὐκοσμίαν νὰ εἶναι ὅμορον ἄλλῳ ἔθνει ἐν ἐμφυλίῳ ταραχῇ διακειμένῳ, ἠθικῶς ἀνισχύρῳ ὑπὸ πολιτικῶν μικροφρόνων καὶ ἀλληλομαχούντων καὶ ἀσυνέτων διευθυνομένῳ, πάντως θὰ ἔλθῃ ποτὲ καιρός, καθ' ὃν ὡς θύελλά τις θὰ καταρραγῇ κατὰ τοῦ ἐν κακοπολιτείᾳ διαβιοῦντος τούτου ἔθνους. Ὁ ὀλέθριος οὗτος καὶ ἄφευκτος κίνδυνος ὁ ἐκ τῆς ἐφόδου ταύτης τῶν ξένων ἐπικρεμάμενος ἀποτρίβεται καὶ σώζεται ἡ ἀνεξαρτησία τῶν ἐθνῶν τούτων μόνον, ὅταν οἱ προεστῶτες τῶν πραγμάτων αὐτοῦ

ὁμοφρονῶσιν καὶ ἔχουσιν ἐμπιστοσύνην πρὸς ἀλλήλους, εἶναι προσεκτικοὶ εἰς τὰς κινήσεις τῶν ἐπιβούλων τούτων ξένων, ἐνισχύωσι κατὰ πάντα τρόπον τὰς ἐθνικὰς αὐτῶν δυνάμεις καὶ προσπαθοῦσι πάσῃ μηχανῇ νὰ ἀποκωλύσωσι τὴν ὑπὲρ τὸ μέτρον αὔξησιν τῆς δυνάμεως τοῦ ἐπιβούλου τούτου ἔθνους (1), ἀλλ' ὅταν ἕνεκα τῶν ἐπανειλημμένων σφαλμάτων τῶν ἀδεξίων καὶ διεφθαρμένων προεστώτων τοῦ ἠθικῶς καὶ πολιτικῶς ἀνισχύρου τούτου ἔθνους αὐξηθῇ ὑπὲρ τὸ μέτρον ἡ δύναμις τοῦ ὁμόρου ἔθνους καὶ ὅταν παρασχεθῇ ποτε ἀφορμὴ νὰ ἀναμιχθῶσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτοῦ οἱ ἰσχυροὶ οὗτοι ὅμοροι, τότε πάντως θὰ ἐπακολουθήσῃ ποτὲ ἡ ἀπώλεια τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας τοῦ μικροῦ καὶ ἀνισχύρου τούτου ἔθναρίου. Οἱ τότε προϊστάμενοι τῶν πραγμάτων αὐτοῦ ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ἐκ τῶν δύο σκοπῶν, οὓς ἐπιδιώκει πᾶσα πολιτεία, τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος, κατ' ἀνάγκην πρέπει τὸ συμφέρον νὰ ἐπιδιωχθῇ, ὅταν τὸ ἄριστον καὶ προτιμότερον, τὸ καλόν, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτευχθῇ, ἔχοντες προσέτι ὑπ' ὄψει ὅτι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ διαφύγῃ ἐπὶ τέλους τὸν μοιραῖον ὄλεθρον ἡ πατρὶς αὐτῶν, εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς ὁποίας ἤρχισαν νὰ ἀναμιγνύωνται ἄλλα ἰσχυρότερα ἔθνη, πρέπει νὰ ἀποφασίσωσι νὰ πιστεύσωσιν ὅτι μόνον μία πολιτικὴ ἐναπολείπεται αὐτοῖς, νὰ μετέρχωνται πάντα ἐκεῖνα τὰ συνετὰ μέσα, δι' ὧν θὰ ἦναι δυνατὸν νὰ ε π ι β ρ α δ υ ν θῇ τὸ μοιραῖον τοῦτο τέλος ὅσον τὸ δυνατὸν εἰς μακρότερον χρόνον. Πᾶσα ἄλλη πολιτικὴ εἶναι ἐσφαλμένη, ἐπιτηδεία μόνον εἰς τὸ νὰ ἐπιταχύνῃ τὸν ὄλεθρον τῆς πατρίδος αὐτῶν. Ἂν εἰς πᾶν πρόσταγμα τοῦ ἰσχυροτέρου παιδαριωδῶς δυστροπῶσιν οἱ προεστῶτες, ἀπονενοημένως ἀνθίστανται, ἀπρεπῶς ὀργίζωνται καὶ ἀναιδῶς ἐξυβρίζωσιν, ἂν ὅταν ἀνάγκασθῶσι νὰ ἐπιτελέσωσι πρόσταγμά τι, πράττωσι τοῦτο μετὰ προφανοῦς δυσαρεσκείας, ὡς δύσκολά τινα καὶ πικρὰ γραΐδια, μεμψιμοιροῦντες, χαλεπαίνοντες, ἀπανθαδιζόμενοι· ἢ τἀνάπαλιν ἂν οἱ προεστῶτες ἀναισχύντως καὶ ἀνελευθέρως κολακεύοντες τοὺς ὑπερέχοντας, εὐπειθῶς καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως εἶναι πρόθυμοι ὡς τινες δορυάλωτοι παρὰ τὸ δέον νὰ πράττωσι πᾶν τὸ κελευόμενον καὶ πᾶν τὸ τοῖς ἰσχυροτέροις ἀρέσκον, εἰς πᾶσαν περίστασιν ἀγενῶς νὰ προστρέχωσιν εἰς αὐτούς, τυφλῶς καὶ δουλικῶς νὰ συνεργῶσιν εἰς τὴν προκοπὴν πάντων τῶν σχεδίων αὐτῶν, ὁ χρόνος τῆς ἀπωλείας τῆς πολιτικῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν εἶναι ἐγγύς.

Οἱ συνετοὶ πολιτικοὶ τοῦ πάντως εἰς πολιτικὸν θάνατον καταδεδικασμένου τούτου ἔθνους δέον νὰ ἦναι μὲν προσηνεῖς καὶ περιποιητικοὶ πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους, ἀλλὰ δέον ἐπίσης νὰ παρεμβάλλωσιν, ἐντὸς ὅμως τῶν ὁρίων τῆς φιλοφροσύνης καὶ τῆς εὐπρεπείας, πάντοτε, προσκόμματα εἰς τὰς ὀρέξεις αὐτῶν, νὰ μὴ ἐκτελῶσιν ἀμέσως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιρρήσεως τὰ παραγγελλόμενα ὑπ' αὐτῶν, ἀλλ' ὀχυρούμενοι ὄπισθεν ὁτὲ μὲν τῶν ἰδίων νόμων, ὁτὲ δὲ τῶν συνθηκῶν, ὁτὲ δὲ τοῦ δικαίου καὶ ἄλλοτε τῶν κοινῶν πᾶσι τοῖς ἀνθρώποις νομίμων νὰ ἀνθίστανται, κοσμιώτατα, ἐννοεῖται, πάντοτε ὅσον τὸ δυνατὸν πλειότερον, καὶ νὰ παρεμποδίζωσιν, ὅσον ἀνθρωπίνως πλέον εἶναι δυνατόν, τὴν εἰς τὰ ἀνήλια βάραθρα τῆς πολιτικῆς ἀφανείας μοιραίαν καταφορὰν τοῦ ἔθνους, οὗτινος ἔχουσι τὴν μεγίστην ἀτυχίαν κατὰ τοὺς δυστυχεῖς τούτους χρόνους νὰ προΐστανται (1).

Πλὴν δὲ τούτων τῶν σπουδαιοτάτων διὰ τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων διδαγμάτων, ἅτινα προχειρότατα παρέχει ἡ ἱστορία, ἐξ αὐτῆς δύναταί τις νὰ μάθῃ καὶ πλεῖστα ἄλλα οὐχὶ ὀλιγώτερον τούτων ὠφέλιμα εἰς τὸν βίον. Ὅτι π. χ. δὲν εἶνε δυνατὸν οὔτε νὰ προστατῇ τις τῶν κοινῶν ὀλιγωρῶν τῶν κατ' ἰδίαν, οὔτε νὰ ἀπέχῃ τῶν δημοσίων χρημάτων ζῶν πολυτελέστερον ἢ ὅσον ἐπιτρέπουσι τὰ ἴδια αὐτοῦ εἰσοδήματα (2)· ὅτι ἡ ποινία κωλύει τὴν ἐπιτέλεσιν μεγάλων πραγμάτων καὶ πληροῖ τόν τε ἰδιωτικὸν καὶ δημόσιον βίον ἀμφισβητήσεως, ἐρίδων, ὀργῆς καὶ πολλῶν ἄλλων ὀλεθρίων κακῶν (3) ὅτι ὁ πλοῦτος μόνον ὅταν μετὰ νοῦ καὶ τέλμης χειρίζηται, γίνεται χρησιμώτατος εἰς πᾶσαν σπουδαίαν ἐπιχείρησιν, ὅταν δὲ ἄνευ νοῦ, τότε γεννᾷ φθόνους καὶ ἐπιβουλὰς καὶ γίνεται σχεδὸν πάντοτε παραίτιος ἀνηκέστων κακῶν καὶ τελείας ἀπωλείας τῶν ἐχόντων αὐτόν (4)· ὅτι ἐπειδὴ εὐκολώτατα οἱ ἄνθρωποι ἐξευρίσκουσι τὰ εἰς τοὺς ἄλλους κακὰ καὶ προχειρότατα ἐπιτιμῶσιν αὐτούς (5), διὰ τοῦτο ὅταν κατά τινος ὑποψιθιρισθῇ τι, δίκαιον καὶ συμφέρον εἶνε πρὶν ἢ δεχθῶμεν τὴν διαβολὴν ἀκριβέστατα πρότερον νὰ ἐξετάζωμεν περὶ τῆς ἀληθείας τοῦ πράγματος καὶ εἶτα νὰ πιστεύωμεν εἰς τὰ περὶ τῶν ἄλλων θρυλλούμενα (6). Ἐπιτιμῶνται δὲ καὶ δυσφημοῦνται καὶ συκοφαντοῦνται συνήθως οἱ διαχειριζόμενοι τὰ πράγματα· ἀλλ' ἐπειδὴ οὔτοι οὔτε νὰ εὐστοχῶσι πάντοτε εἶναι δυνατὸν οὔτε νὰ σφάλλωσι

(1) (5, 104. 4, 31, 1. 1, 83, 2).

(1) (25, 9 α καὶ 9 β. 1, 83, 2. πρβλ. 27, 13, 12. 28, 4, 9. 40, 8, 5).
(2) (10, 22, 5).
(3) (5. 93, 3. 18, 41, 2. πρβλ. 9,10, 11).
(4) (18, 41, 2).
(5) (12, 25 el, c. 4. 2, 89, 9).
(6) (4, 85, 5).

συνεχῶς εἶνε φυσικὸν (1), διὰ τοῦτο δίκαιον εἶνε βλέποντες πρὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰς περιστάσεις τινὰς μὲν τῶν ἡγεμόνων νὰ ἐπιτιμῶσιν οἱ συμπολῖται αὐτῶν, τινὰς δὲ νὰ συγχωρῶσιν· οὐδέποτε δὲ ἀνεξαρέτως καὶ ἀδιακρίτως πάντας νὰ μέμφωνται (2)· διότι οὐδέποτε ὠφέλεια ἀλλὰ πάντοτε βλάβη καὶ δὴ καὶ μεγίστη προκύπτει εἰς τὰ κοινὰ πράγματα ἐκ τῆς φλυαρίας τῶν ἀργῶν πολιτῶν, οἵτινες ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἐν ἀσφαλείᾳ αὐτοὶ καθήμενοι καὶ μακρὰν ὅλως τῶν πραγμάτων εὑρισκόμενοι, ὅπου καὶ ἂν εὑρεθῶσιν εἴτε ἐν τοῖς συμποσίοις εἴτε ἐν τοῖς περιπάτοις εἴτε εἰς τὰς καθημερινὰς διατριβὰς ἀνὰ στόμα πάντοτε ἔχουσι τὰς πράξεις τῶν πολιτικῶν καὶ στρατιωτικῶν ἀρχόντων, ποτὲ μὲν ἐπιτιμῶντες τὰ ὑπ' αὐτῶν πραττόμενα, ποτὲ δὲ ἀπαριθμοῦντες τὰ δῆθεν ὑπ' αὐτῶν παραλειπόμενα· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀκαίρου ταύτης εὑρεσιλογίας τῶν στομαλγούντων τούτων ἀργῶν βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ὑποσκάπτεται ἡ ὑπόληψις τῶν ἀρχόντων, αἴρεται ἀπ' αὐτῶν ἡ ὀφειλομένη ἐμπιστοσύνη τῶν ἀρχομένων, ἐκλείπει ὁ προσήκων πρὸς αὐτοὺς σεβασμὸς τῶν ἐχθρῶν καὶ οὕτω ἀφανίζεται πᾶσα ἐπιχείρησις πρὸς ἀνήκεστον βλάβην σύμπαντος τοῦ ἔθνους (3)· ὅτι ἐν πᾶσι τοῖς ἀνθρωπίνοις ἡ ἐκλογὴ τῆς καταλλήλου περιστάσεως καὶ ἡ εὐστοχος χρῆσις αὐτῆς ἔχει μεγίστην δύναμιν, ἐνῷ τὸ ἀστοχεῖν ταύτης εἶνε ἡ πηγὴ τῶν μεγίστων συμφορῶν, καὶ ἐν πᾶσαις μὲν ταῖς βιωτικαῖς περιστάσεσιν, ἰδίως δὲ ἐν τοῖς πολεμικοῖς (4)· Ὅτι πρὸς τὸν πόλεμον ἡ ἐκλογὴ τοῦ ἐπιτηδείου καιροῦ καὶ εὐσχήμων τις πρόφασις πρὸς τοὺς ἐκτὸς εἶναι χρησιμώτατα, καθόσον, ὅταν ὁ πόλεμος νομισθῇ δίκαιος, τότε καὶ τὰ νικήματα νομίζονται ὅσια καὶ μεγάλα καὶ αἱ ἧτται γίνονται ὀλιγώτερον ἐπισφαλεῖς, ἐνῷ πρόφασις ἀσχήμων καὶ φαύλη τἀναντία τούτων ἀπεργάζεται (5)· ὅτι ἡ ποιότης τῶν γειτόνων ἐπιδρᾷ οὐκ ὀλίγον ἐπὶ τῆς τύχης τῶν ἐθνῶν. Γείτονες κακοὶ ἐμβάλλουσιν εἰς ἀΐδιον καὶ δυσχερῆ πόλεμον τὰ ὅμορα ἔθνη. Καθ' ἑκάστην θὰ προκαλῶνται δυσαρέσκειαι καὶ θὰ γεννῶνται πόλεμοι· πᾶσα ὑποχώρησις θὰ προκαλῇ τὴν θρασύτητα αὐτῶν, αὕτη θὰ προκαλῇ ἢ μείζονα τῆς προτέρας παραχώρησιν ἢ πόλεμον. Ταύτης τῆς κατασταστάσεως οὐδεμία εἶναι ἀθλιεστέρα· ἀθλιότητες ἐκ τοῦ πολέμου, ἀθλιότητες ἐκ τῆς φθορᾶς καὶ τοῦ ἀφανισμοῦ τῶν ἐν εἰρήνῃ ἔργων, ἀθλιότης ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος τοῦ μέλλοντος καὶ ἐν γένει κατάστασις ἐλεεινοτάτη (6)· ἐνῷ ὁ καλὸς γείτων πολλαχῶς γίνεται τοῖς ὁμόροις ἔθνεσιν ὠφέλιμος μεταδίδων αὐτοῖς ὅ,τι δύναται ἀγαθὸν καὶ ἐξοτρύνων αὐτὰ εἰς ἀπομίμησιν, ἂν τύχῃ οὗτος νὰ ἦναι ἡμερώτερος καὶ κοινονικώτερος αὐτοῦ (1)· ὅτι ὅταν ἔθνος τι ἀφιχθῇ εἰς μέγαν βαθμὸν δυνάμεως καὶ δόξης καὶ μετὰ τὰς ἐπανειλημμένας ἀποτυχίας καὶ τὴν ἐλεεινοτάτην κακοπολιτείαν πάλιν διαμένουσι ζώπυρά τινα τοῦ προγονικοῦ χαρακτῆρος, ὅστις δὲν ἐξαλείφεται καθ' ὁλοκληρίαν τόσον εὐκόλως ὅσον κοινῶς πιστεύεται (2)· καὶ τὸ μέγιστον δίδαγμα ὅτι ἐκ τῆς ποιότητος τῶν ἀρχόντων ἐξαρτᾶται κατὰ μέγιστον μέρος ἡ τύχη τῶν λαῶν (3).

Οἱ ἀγαθοὶ προεστῶτες τῶν πραγμάτων εἶναι φρόνιμοι (1)· πιστεύουσιν οὐχὶ τῇ τύχῃ, ἀλλὰ τοῖς συλλογισμοῖς (1) καὶ μεθαρμόζονται οὐχὶ κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς ὁρμὰς καὶ τὴν φιλοδοξίαν αὐτῶν, ἀλλὰ μόνον κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τοῦ λογικοῦ καὶ κατὰ τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν πραγμάτων (5), ἔχουσι πολλὴν ἀγχίνοιαν καὶ ὀξύνοιαν, δύνανται ἑκάστοτε ἀκριβῶς νὰ διακρίνωσι τῆς ἐνεργείας καὶ τῆς ἀπραξίας τὴν κατάλληλον περίστασιν, τῆς νίκης καὶ τῆς ἥττης τὸν καιρὸν (7), εἶναι προσηνεῖς (8), μεριοπαθεῖς (9) ἀσχολοῦνται μόνον εἰς τὰ μέγιστα καὶ τὰ κοινῆς ὠφελείας πάροχα, εἰς ἄλλους τὴν διεξαγωγὴν τῶν σμικροτέρων ἐγκαταλείποντες (10), πολλάκις ἀφίνουσι καὶ τοὺς πολιτικοὺς ἀντιπάλους αὐτῶν νὰ γίνωνται ὑπέρτεροι ἔν τισιν ἀσημάντοις πράγμασι (11), δὲν εὑρεσιλογοῦσι πρὸς πᾶν τὸ προταθὲν διαβούλιον, δὲν φλυαροῦσι φλυαρίαν διωλύγιον, δὲν ἀπαγγέλλουσι λόγους διεξοδικούς, ὁμιλοῦσι μόνον ὅταν ἦναι ἀπόλυτος ἀνάγκη καὶ τότε πάλιν μόνον ἐκεῖνα λέγουσιν ὅσα ἁρμόζουσιν ἑκάστοτε πρὸς τὸν ὑποκείμενον καιρὸν (12)· βουλευόμενοι καὶ νομοθετοῦντες δὲν ἀποβλέπουσι μόνον πρὸς τὸ παρόν, ἀλλ' ἔχουσιν ὑπ' ὄψει μᾶλλον τὸ μέλλον· διότι παράλογον καὶ σφόδρα ἀντιφατικὸν εἶναι πολεμοῦντες μὲν οἱ ἄνθρωποι καὶ τῆς ζωῆς αὐτῶν νὰ στερῶνται ὑπὲρ τῆς ἀσφαλείας τῶν τέκνων αὐτῶν, βουλευόμενοι δὲ καὶ νομοθετοῦντες μηδαμῶς νὰ φροντίζωσι περὶ τοῦ μετὰ ταῦτα χρόνου (13)· εἶναι ἐγκρατεῖς (14),

(1) (1, 14, 7).
(2) (8, 16, 2).
(3) (29, 1 α).
(4) (27, 18, 12. 9, 15, 1. 3, 40, 8. 70, 43, 2).
(5) (36, 1, 6 Ἀποσ. 94).
(6) (4. 45).

(1) (34, 9, 3).
(2) (20, 5, 4).
(3) (1, 35, 3· 3, 81. 3, 19, 13).
(4) (Ἀποσπ. 59).
(5) (10, 7, 3).
(6) (12, 14, 5).
(7) (34, 1, α, 2. 1, 62, 5).
(8) (4, 35,7).
(9) (1, 88).
(10) (12, 25, h, 6).
(11) Ἀποσπ. 27)
(12) (36, 1, α, 3).
(13) (13, 1, α, 5. 1, 72, 7).
(14) (3, 81. 8, 12, 4).

τίμιοι (1), διατηροῦσι καθ' ἅπαντα τὸν βίον αὐτῶν καθαρὰς τὰς χεῖρας, ἐγκαταλείπουσι δὲ ὡς κληρονομίαν τοῖς ἀπογόνοις αὐτῶν μετὰ τὸν θάνατόν των οὐχὶ πλούτη οὐδὲ γαίας ἀπεράντους, ἀλλὰ μόνον τὸ ἀγαθὸν αὐτῶν ὄνομα (2)· ἔχουσι φύσιν γενναίαν καὶ προαίρεσιν ὑψηλήν, διάγουσι τὸν βίον αὐτῶν ἐναρετώτατα, ἀφοσιοῦνται ψυχῇ τε καὶ σώματι εἰς τὴν ἐξυπηρέτησιν τῶν τῆς πατρίδος αὐτῶν συμφερόντων, ὑφίστανται μεγαλοψύχως καὶ ἄνευ οὐδενὸς ἐγωϊστικοῦ ὑστερολογισμοῦ ὑπὲρ αὐτῆς καὶ τῆς τῶν πολλῶν σωτηρίας παντὸς εἴδους κακουχίας καὶ στερήσεις καὶ θυσίας, ἐκτίθενται εὐψύχως καὶ γενναίως ὑπὲρ πάντων τούτων εἰς παντὸς εἴδους κινδύνους (3), εἶναι τολμηροί (4), ἐντείνουσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν καὶ δεικνύουσι θάρρος ἀκατάβλητον, μάλιστα ὅταν τὰ δεινὰ πανταχόθεν περικυκλώσωσιν αὐτούς (5), πολιτεύονται νουνεχῶς καὶ συμφώνως πάντοτε πρὸς τοὺς ἑκάστοτε καιρούς (6)· ἐπιτυγχάνοντες κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν δὲν συναρπάζονται ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, ἀλλὰ νηφάλιον τὸν νοῦν ἔχοντες εὑρίσκουσιν ἑκάστοτε τὰ κατάλληλα μέσα πρὸς ἐξακολούθησιν καὶ ἐξασφάλισιν τῶν ἐπιτυχιῶν αὐτῶν, ἀποτυγχάνοντες δὲ κατὰ τὰς ἐπιβολὰς αὐτῶν μένουσι ψυχροὶ καὶ ἀτάραχοι, διατηροῦσιν ἀκεραίαν καὶ ἀπαρασάλευτον τὴν διάνοιαν αὐτῶν, καρδιοκοῦσιν ὅπως ἐπωφεληθῶσιν ἐκ τῆς ἀκρισίας τῶν εὐτυχούντων αὐτῶν ἀντιπάλων, ὅτε καὶ σφοδροὶ καὶ ἀκράτητοι ἐπιπίπτουσι κατ' αὐτῶν καὶ συνθορυβοῦσιν αὐτοὺς καὶ ματαιώνουσιν οὕτω τοὺς καρποὺς τῆς προσκαίρου αὐτῶν εὐτυχίας (7)· χωρὶς προθέσεως, εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχεν ἐκ πάσης ἀφορμῆς οὐδέποτε εἰς οὐδένα ἀγῶνα κατέρχονται, πολὺ δὲ ὀλιγώτερον εἰς τοὺς ὁλοσχερεῖς κινδύνους (8), πολιτεύονται πάντοτε μετὰ παρρησίας καὶ οὐδέποτε πρὸς χάριν (9)· οὐδέποτε κατὰ τὰς ἐπιχειρήσεις αὐτῶν παράγονται ὑπὸ τῶν φωνασκιῶν τῶν ὄχλων, ἀλλ' ἀπαρεγκλίτως καὶ ἀμεταβατάτως, ὡς ἄνθρωποι βέβαιον καὶ ἀμετάστατον τὸ ἦθος ἔχοντες, πράττουσι πάντοτε τὸ ἑκάστοτε συμφωνοῦν πρὸς τὴν ἀληθῆ θέσιν τῶν ἑκάστοτε ἐπιχειρουμένων πραγμάτων (4), οὐδέποτε οὐδαμῶς ἀφίστανται ἀπὸ τῆς ἀρχικῆς προθέσεως αὐτῶν, οὐδέποτε κάμπτονται ὑπὸ τῶν δυσφημιῶν τῶν ὄχλων· (1) οὐδέποτε παρασύρονται ὑπὸ τῆς καταλαλιᾶς τῶν κουφοτέρων τῶν ἑαυτῶν συμπολιτῶν οὐδὲ ὑπὸ τῆς ἐχθρότητος καὶ τῶν ἀπειλῶν τῶν φιλοδόξων ἀντιπάλων αὐτῶν, οὐδέποτε οὐδαμῶς ἀποτρέπονται ὑπὸ τῆς ἐξεγέρσεως καὶ τῆς μομφῆς τῆς κοινῆς γνώμης (2)· ἀλλ' ἀμετάθετοι ἀείποτε καὶ οὐδέποτε κατ' οὐδὲν ἀλλοιούμενοι ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτειῶν καὶ τῶν λοιπῶν περὶ αὐτοὺς ἐπισωρευομένων παντοδαπῶν δυσχερειῶν ἀπαρασάλευτοι ἐπὶ τῆς ἐξ ἀρχῆς προθέσεως αὐτῶν διαμένουσιν (3), ὑπερπηδῶντες πάντα τὰ κωλύματα τὰ παρεμβαλλόμενα εἰς τὴν ἐπιτέλεσιν τῶν προθέσεων αὐτῶν, χειμῶνας, καύματα, ἀρρωστίας, σκότη, κόπους καὶ τὰ παρόμοια (4).

Χ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ.

(1) (30, 4, 15, καὶ 16).
(2) (22, 8, 1).
(3) (40, 4).
(4) (5, 88, 3).
(5) (10, 41, 6).
(6) (ἀποσ. 143).
(7) (11, 14, 3).
(8) (3, 69, 12).
(9) (24, 9, 3).
(10) (2, 64, 6).

ΦΥΣΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΝΙΣΟΤΗΣ

Ὑπάρχουσι γενικοί τινες νόμοι οὐχὶ μόνον ἐπὶ τῆς ἀνοργάνου φύσεως ἔχοντες τὴν ἐφαρμογήν των, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἐνοργάνων ὄντων ἐπεκτείνοντες αὐτὴν καὶ ἐπ' αὐτοῦ τοῦ ἀνθρώπου εὑσέτι. Ὁ νόμος τῆς ἕλξεως δὲν ὑφίσταται μόνον μεταξὺ τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ μαγνήτου πρὸς τὸν σίδηρον, ἢ μεταξὺ τῶν μορίων ὑλικοῦ τινος σώματος, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ζωϊκῇ τάξει διορᾶται καὶ ἐν τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι καὶ τῇ ψυχῇ διαβλέπεται. Τί ἄλλο εἶναι ἡ φιλία ἢ ἕλξις, τί ἄλλο ἡ κλίσις, ἡ ροπή, ἡ ὁρμή, τὸ πάθος; Τὸν φιλάργυρον ἕλκει τοῦ χρυσοῦ ἡ θέα, τὸν θρῆσκον ὁ κώδων τῆς ἐκκλησίας, τὸν ἐπιστήμονα τῶν βιβλίων οἱ ὄγκοι καὶ ἕκαστον ἀναλόγως τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῶν ἠθικῶν αὐτοῦ ἀρχῶν. Ἐξ ἐκ τῶν γενικῶν τούτων νόμων εἶναι ὁ τῆς ἀνισότητος. Ἀνισότητα δὲ λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν αὐτὴν ἀπόλυτον ἢ κατὰ ποιόν, ἀλλὰ πάντοτε σχετικὴν ἢ κατὰ τὴν ἐκφανσιν. Κυρίως εἰπεῖν, ἀπόλυτος ἀνισότης σπανίως καθορᾶται ἐν τῇ φύσει· τὸ σύνολον τῶν ἀπειροπλήθων ποικιλιῶν τὰς ὁποίας καθορῶμεν ἐν αὐτῇ οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ τὸ ἀποτέλεσμα συνδυασμῶν ἑξήκοντα καὶ ἐνιέα ἀνακαλυφθέντων σωμάτων ἁπλῶν, καλουμένων στοιχείων, ἅτινα πάλιν πολλοὶ λίαν εὐλόγως θεωροῦσιν ὡς διαφόρους ἐκφάνσεις ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ εἴδους ὕλης· ἀλλ' ἐν ᾧ ἀπόλυτος ἀνισότης ἢ δὲν ὑπάρχει, ἢ ἂν ὑπάρχῃ, εἶναι στενῶς περιωρισμένη, διακεχυμένη ὅμως παντοῦ τυγχάνει ἡ σχετικὴ ἢ κατ' ἔκφανσιν ἀνισότης. Ὁ γρανίτης ἄνθραξ καὶ ὁ ἀδάμας εἶναι κατ' οὐσίαν μία καὶ ἡ αὐτὴ ὕλη. Ὅμως

(1) (3, 94, 8).
(2) (3, 103, 6).
(3) (3, 103, 6).
(4) (Ἀποσπ. 21).

ἀνισότης καὶ διαφορὰ μεταξὺ αὐτῶν! Ὁ μὲν διαυγέστατος σκληρότατος, κανονικός, ἀπαστράπτων, πολύτιμος, ὁ δὲ μέλας, μαλακός, ἄμορφος, ἀλαμπής, εὐτυχής. Ὁπουδήποτε καὶ ἂν εὑρίσκησθε, ὁπουδήποτε καὶ ἂν σταθῆτε, ἔχετε ἐνώπιον ὑμῶν, οὐχὶ μίαν ἢ δύο, ἀλλὰ χιλιάδας ἀνισοτήτων· ἡ φύσις ἀρέσκεται τόσον εἰς αὐτάς, ὥστε τὰς προκαλεῖ καὶ ἐκεῖ ἔνθα δὲν ὑπάρχουσιν. Ἔχετε ἐν ὀροπέδιον. Ἐὰν νομίζητε ὅτι αἰωνίως ἡ ἐπιφάνειά του θὰ διαμένῃ ἡ αὐτή, ἐπίπεδος ἰσοϋψής, ἀπατᾶσθε ὑπερβαλλόντως. Ἡ καταπίπτουσα βροχὴ θὰ ζητήσῃ διέξοδον καὶ μετ' οὐ πολὺ θὰ διανοίξῃ ὁδοὺς καὶ χάνδακας πρὸς ἐκροήν. Ἐπὶ τῶν ἤδη σχηματισθέντων χανδάκων θὰ πίπτῃ κατόπιν τὸ ὕδωρ ταχύτερον καὶ ὁρμητικώτερον, ἐν χρόνῳ δὲ μακρῷ θὰ διανοίξῃ εὐρείας χαράδρας, φάραγγας, κοιλάδας, πεδιάδας. Ἰδοὺ ἐνταῦθα ἀνισότης δημιουργηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς τῆς φύσεως. Τοῦ αὐτοῦ ἰσοϋψοῦς ὑλικοῦ μέρος μὲν ἀφῆκε νὰ ἵσταται ὅπου καὶ πρῶτον, σύντροφον τοῦ ὑψιπετοῦς ἀετοῦ, μέρος δὲ κατέκλεισε εἰς τὰ ἔσχατα βάθη καὶ παρέσυρεν εἰς τῆς θαλάσσης τὰ κράσπεδα. Ἀλλ' ὡσεὶ μεταμελουμένη πάλιν ἀρχίζει κατόπιν ἐργασίαν ἑτέραν. Αἱ ὑψαύχενες κορυφαί, αἱ τοιουτοτρόπως σχηματισθεῖσαι, πληττόμεναι διὰ τῆς αὐτῆς μάστιγος ἀρχίζουσι νὰ ταπεινοῦνται, ἐνῷ συγχρόνως τὰ πρῴην τεταπεινωμένα ἐξαίρονται. Ὁ ἄνεμος, ἡ βροχή, οἱ σεισμοὶ κατακυλίουσιν ὑλικὸν ἐκ τῶν κορυφῶν καὶ πληροῦσι τοὺς χάνδακας· φθάνει δέ ποτε ἡμέρα καθ' ἣν δὲν διακρίνει τις πλέον τὰς πρῴην κορυφὰς καὶ βαθύσματα, ἀλλ' ὁμαλισθεῖσάν τινα πάλιν ἔκτασιν. Καὶ δὲν εἶνε ἁπλῆ ἰδιοτροπία τῆς φύσεως, τυχαία τις σύμπτωσις. Ἔχει μεγίστην σκοπιμότητα. Ὑποθέσατε ὅτι ὁλόκληρος ἡ ξηρὰ ἦτο ἐπίπεδον ἐκτεταμένον, ἰσοϋψές. Παραλείπω πλέον τὸ μονότονον καὶ ἀηδὲς θέας τοιαύτης· ἔρχομαι ἐπὶ σπουδαιότερα. Ἐὰν βρέξῃ ὁλόκληρος ἡ ἐπιφάνεια θὰ πλημμυρῇ, συγκοινωνία δὲν θὰ ὑπάρχῃ καὶ πᾶσα χαμαίγειος ζωὴ θὰ καταπνίγηται. Ἐὰν φυσῶσιν ὁρμητικοὶ ἄνεμοι, οὐδὲν πρόσκομμα θὰ ἀνεχαιτίζῃ τὴν ὁρμήν των, οἵτινες πνέοντες μετὰ μανίας, τὸν χειμῶνα πρὸ πάντων, θὰ καθίστων τὴν ὑγείαν ἀκροσφαλεστάτην· ἡ βλάστησις ἐκτεθειμένη εἰς παντοίων εἰδῶν ἀτμοσφαιρικὰς προσβολὰς θὰ καθίστατο ἐν πολλοῖς ἀδύνατος· ὁ ἀκανθόχοιρος θὰ εἶχε τὴν φωλεάν του ἐν τῷ αὐτῷ μετὰ τοῦ ἀετοῦ ὕψει, καὶ θὰ ἐξέλειπον αἱ ὡραῖαι ἐκεῖναι καὶ ἀναγκαιόταται ποικιλίαι, καθ' ἃς ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ χώρᾳ δύναταί τις νὰ ἔχῃ κάτωθι μὲν θέρος, ἐπὶ δὲ τῶν κλιτύων τῶν ὀρέων ἔαρ, καὶ ἐν ταῖς ἀκροτάταις κορυφαῖς παγερὸν χειμῶνα. Δὲν γνωρίζω σημεῖον τῆς ὑφηλίου, ἐφ' οὗ νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἡ ἀνισότης. Ἔλλειψεν αὕτη; ἔλλειψεν ἡ ποικιλία, κατεστράφη τὸ πᾶν. Ἐὰν ἤδη ἀφέντες τὴν ἄψυχον καὶ ὑλικὴν φύσιν ἔλθωμεν ἐπὶ τὴν κορωνίδα τῶν δημιουργημάτων, τὸν ἄνθρωπον, καὶ θελήσωμεν τὰς αὐτὰς παρατηρήσεις νὰ κάμωμεν ἐπ' αὐτοῦ, ἄνευ ἀγώνων πολλῶν διαβλέπομεν τὰ ἑξῆς: Ἀφίνω τὰς ἀνατομικὰς ἀνισότητας τῶν διαφόρων μερῶν τοῦ ὀργανισμοῦ καὶ τὰς ἀνίσους λειτουργίας αὐτῶν. Τὸ πρόσωπον συνίσταται ἐξ εὐαρίθμου ποσοῦ διακριτικῶν ὀργάνων. Εἶνε ταῦτα τὸ μέτωπον, αἱ ὀφρῦς, οἱ ὀφθαλμοί, ἡ ῥίς, τὸ στόμα, κτλ., ὧν ἕκαστον ἔχει ἀπαραίτητα ὡρισμένα γνωρίσματα· ἐπειδὴ δὲ ἑκάστου ἀνθρώπου τὸ πρόσωπον φέρει τὰ αὐτὰ ὄργανα κατὰ τὴν αὐτὴν πάντοτε θέσιν, δυσχερὴς θὰ καθίστατο ἡ διάκρισις τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τοῦ ἑτέρου ἀτόμου, ἐὰν ἡ φύσις δὲν ἐλάμβανε πρόνοιαν, δι' ἧς περὶ τὰ ὀλίγιστα ταῦτα τοῦ προσώπου ὄργανα τοσαῦται διαφοραὶ καὶ ἀνισότητες παρατηροῦνται, ὥστε μεταξὺ δυσεκατομυρίων καὶ πλέον ἀνθρώπων νεμομένων τὸ ἔδαφος τῆς γῆς οὐδεμία παρατηρεῖται πλήρης ὁμοιότης. Ἡ φωνὴ εἶνε ἦχος ἐξερχόμενος ἐκ τοῦ λάρυγγος. Ἡ ἁπλουστάτη ὅμως αὐτὴ ἐργασία εἶνε τοσοῦτος ἄνισος κατὰ τὰ διάφορα ἄτομα, ὥστε οὐδενὸς ἡ λαλιὰ ἔχει πλήρη ὁμοιότητα πρὸς τὴν λαλιὰν ἑτέρου γνωστόν. Δὲ εἶνε ὅτι ἐκ χιλίων ἢ καὶ πλέον προσώπων, τὰ ὁποῖα ἐγνωρίσαμεν, δυνάμεθα καὶ ἐκ μόνου τοῦ ἤχου τῆς φωνῆς νὰ διακρίνωμεν. Τὰ γράμματα τοῦ ἀλφαβήτου εἶνε εἰκοσιτέσσαρα. Ἐν τῇ γραφῇ ὅμως καὶ ἐν τῇ συναρμογῇ τῶν στοιχείων τοιαύτη ὑπάρχει ἀνισότης, ὥστε οὐδενὸς οἱ χαρακτῆρες ἔχουσιν ἀπόλυτον ὁμοιότητα πρὸς ἄλλου τινός. Ἀλλὰ καὶ ἐν τοῖς πνευματικοῖς φαινομένοις διαβλέπομεν μεγάλας ἀνισότητας· ἡ διανοητικὴ ἔντασις δὲν εἶνε ἐν πᾶσιν ἡ αὐτή. Δὲν δύναται πᾶσα διάνοια νὰ τραπῇ πρὸς παντὸς εἴδους σκέψεις. Ὅς μὲν κλίνει πρὸς τοῦτο τὸ εἶδος τῶν σκέψεων, ὃς δὲ πρὸς ἐκεῖνο. Ἔτι δὲ μικροτέρα συμφωνία ὑφίσταται μεταξὺ τῶν ἰδεῶν, καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν διαφόρων ἀτόμων

Ὑπάρχει μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων εἴδός τι ἀνισότητος, τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ὑπῆρξε πέτρα σκανδάλου ἀπὸ χρόνων ἀρχαιοτάτων μέχρι τῆς σήμερον. Συνίσταται δὲ τοῦτο εἰς τὰ μέσα τοῦ ζῆν. Ὁ μέν, εἴτε διότι ἐκληρονόμησε παρὰ τοῦ πατρός του κληρονομίαν μεγάλην, εἴτε διότι ἐγεννήθη τέκνον μεγιστᾶνός τινος, εἴτε διότι ἡ τύχη τὸν συνέδραμεν, ἀπολαύει ἐν πάσῃ ἀνέσει τῶν ἀγαθῶν τοῦ κόσμου τούτου, οὐδόλως κοπιῶν, οὐδόλως φροντίζων, ἀλλὰ μάλιστα σπαταλῶν ἀσώτως καὶ ἀδιαφόρως ποσὰ οὐκ εὐκαταφρόνητα. Ὁ δὲ ἀνυπόδητος, ἀσκεπής, βακοφόρος, ἐργαζόμενος πᾶσαν τὴν ἡμέραν, ῥιγῶν ἐν καιρῷ ψύχους, ἱδρῶτι περιρρεόμενος

ἐν ὥρᾳ καυμάτων κυνικῶν, ὁτὲ μὲν μόλις κατορθοῖ νὰ ἐξοικονομῇ τὰ τῆς ἀπολύτου χρείας, ὁτὲ δὲ καὶ μὲ τὸν στόμαχον κενὸν κατακλίνεται, ἢ μὲ σκόροδα μόνον ἢ κράμμια ποιεῖ τό πρόγευμα αὐτοῦ καὶ τὸ δεῖκνυν. Ἐνίοτε μάλιστα λιμοκτονεῖ αὐτὸς καὶ ἡ οἰκογένειά του, καὶ τότε ἀναγκάζεται νὰ καταφύγῃ εἰς μέσα παράτολμα ἢ ἐγκληματικά, καὶ ἰδοὺ ἐνταῦθεν κλοπαί, φόνοι, καταδίκη, θάνατος. Ἡ κατάστασις αὕτη ἐξήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν πολλῶν, μερὶς δὲ τις ἰδίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος ἀνεπέτασε νέαν σημαίαν, ἐφ' ἧς ἀνέγραψεν ὡς δόγμα: «Κάτω αἱ περιουσίαι, κάτω ἡ ἀποταμίευσις· δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πλούσιος, οὐδὲ πένης, δὲν πρέπει ὁ εἷς νὰ τρυφᾷ καὶ ὁ ἕτερος νὰ λιμοκτονῇ, οὔτε ὁ μὲν νὰ ἐνδύηται ἐν χρυσοῖς, ὁ δὲ νὰ περιπατῇ μὲ τετριμμένα σανδάλια, ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὑπάρχουσι καὶ αὐτά». Στηρίζονται δὲ οἱ τοιοῦτοι ἐπὶ τοῦ δόγματος τῆς ἰσότητος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ὅπερ ὑπῆρξε μία τῶν θεμελιωδῶν βάσεων τοῦ Χριστιανικοῦ κηρύγματος. Ἔχουσιν ἀρά γε δίκαιον οἱ τοιοῦτοι, ἢ μήπως καὶ ἐνταῦθα ὀφείλει νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν κυριαρχίαν του ὁ εὐρὺς τῆς ἀνισότητος νόμος;

Καθ' ὃν χρόνον ἐνεφανίσθη ἀνθρώπινον γένος ἐπὶ τῆς Γῆς, ἐπιστήμη καὶ τέχνη ἦσαν πράγματα πάντῃ ἄγνωστα εἰς αὐτό. Ἡ Γραφὴ διηγεῖται, καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ ὑλισταὶ δὲν τὸ ἀρνοῦνται, ὅτι οἱ πρῶτοι ἄνθρωποι ἐφόρουν χιτῶνας δερματίνους, τοὺς ὁποίους βεβαίως ἐπρομηθεύοντο ἐκ τῶν ζῴων, ἅτινα ἐφόνευον, ἵνα ἐκ νοποιήσωσι τὸ φυσικὸν αἴσθημα τῆς πείνης, ὅπερ διηγείρετο ἐν αὐτοῖς. Αἱ ἀνάγκαι ἦσαν ἐλάχισται. Τροφὴ καὶ ἐνδυμασία, ἰδοὺ τὸ πᾶν. Καὶ ἡ τέχνη λοιπὸν ἦτο ἀνάλογος, συνισταμένη εἰς τὴν ἐπιτηδειότητα περὶ τὸ κτείνειν θηρία καὶ κατασκευάζειν ἐκ δερμάτων αὐτῶν ἐνδύματα πρὸς προφύλαξιν ἀπὸ τῶν ἀτμοσφαιρικῶν μεταβολῶν· ἕκαστος περὶ αὐτὰ κατεγίνετο καὶ ἡ ἐργασία τοῦ ἑνὸς κατ' οὐδὲν διέφερεν τῆς τοῦ ἄλλου. Ὑπῆρχε κατὰ τοῦτο πλήρης ἰσότης. Βαθμηδὸν ὅμως, πολλαπλασιαζομένης τῆς ἀνθρωπότητος, ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ ἀνάγκαι, κατ' ἀκολουθίαν δὲ καὶ αἱ τέχναι δι' ὧν αὗται ἔμελλον νὰ πληρωθῶσι. Ἄνθρωπός τις ἐγεννᾶτο ἀσθενικὸς ἢ κατὰ σύμπτωσιν ἔθραυε τὸν πόδα του. Ὁ τοιοῦτος δὲν ἠδύνατο ἐξερχόμενος εἰς τὴν θήραν νὰ διανύῃ μακρὰς ἀποστάσεις, νὰ συνάπτῃ πάλιν μετὰ θηρίων ἀγρίων. Ἀφ' ἑτέρου ὁ ἐκ τῆς θήρας ἐρχόμενος δὲν εἶχε τὴν ὄρεξιν νὰ ἐπιδοθῇ παρευθὺς εἰς ἄλλην κοπιαστικὴν ἐργασίαν. Τί συνέβαινε λοιπόν. Συνεβάλλοντο μεταξύ των· ὁ εἷς ἐπρομήθευε τὸ φαγητόν, ὁ δ' ἕτερος, εἰς ἀνάλλαγμα, ἔκαμνεν ἄλλην ἀνάλογον ὑπηρεσίαν. Παρομοίως συνέβη καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς. Ἄτομόν τι ἐπεδείκνυεν ἔκτακτον ἱκανότητα περὶ τὸ κατασκευάζειν ἐνδύματα· ἕτερον περὶ τὸ κατασκευάζειν ὅπλα· ἕτερος ἠρέσκετο παρατηρῶν τὴν φύσιν νὰ φιλοσοφῇ καὶ νὰ κτᾶται διαφόρους γνώσεις. Οὕτω πως συνέβη ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας· ἕκαστος ὁηλ. θέλων νὰ ἔχῃ πάντα τὰ χρειώδη αὐτοῦ τέλεια, ἀναλόγως τῆς γεγονυμένης προόδου, εἰργάζετο ἐν ἐργασίᾳ τινὶ κάτι περισσότερον ἢ ὅσον ἀπῃτεῖτο δι' ἑαυτόν, μεταδίδων δὲ τοῖς ἄλλοις τοῦ προϊόντος τῆς ἐργασίας του ἐλάμβανεν ὡς ἀντάλλαγμα ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἐργασίας ἐκείνων καὶ οὕτως ἀποπώτερον καὶ ἀνετώτερον ἐπληροῦντο ἀνάγκαι ἀπαιτοῦσαι μείζονα ἀτομικὴν ἐνέργειαν. Πόσον ὁ καταμερισμὸς οὗτος ἐγένετο ὠφέλιμος τῇ ἀνθρωπότητι, δύναταί τις νὰ σκεφθῇ ἐκ τῶν ἑξῆς. Λάβετε ἕνα μεσαίας τάξεως ἄνθρωπον, ὁποιονδήποτε· ἐργαζόμενος οὗτος ὁλόγας τῆς ἡμέρας ὥρας ἔχει πρῶτον μὲν τὴν τροφήν του, ἥτις προϋποθέτει σπορὰν σίτου καὶ μηχανικῶν, ἀσπρίων, θήραν, βοῶν, πτηνῶν, προβάτων, αἰγῶν, ἄπινα πάλιν προϋποθέτουσιν ὕπαρξιν καταλλήλων ὀργάνων, προϋποθετόντων ἐργάτας καὶ ἐργασίας ποικίλας· δεύτερον τὴν ἐνδυμασίαν του προϋποθέτουσιν ἔριον καὶ δέρματα, βελόνας καὶ μηχανάς, ὑφαντήρια καὶ ὑφαντουργούς, πλοῖα καὶ σιδηροδρόμους πρὸς μεταφορὰν καὶ τὰ τοιαῦτα. Τρίτον τὸ οἰκημά του προϋποθέτον λατόμους καὶ λατομεῖα, ξυλείαν καὶ ξυλουργούς, κεραμὶς καὶ σιδηρουργοὺς καὶ πλεῖστα ἄλλα.

Ἀποτέλεσμα ἄμεσον τοῦ καταμερισμοῦ τῆς ἐργασίας ὑπῆρξεν ἡ κτῆσις περιουσίας. Ἐν τῇ ἀμίλλῃ τοῦ τίς νὰ ἀναδειχθῇ περισσότερον, ἐν τῇ ἐργασίᾳ του, ἀνεπτύχθη πυρετώδης κίνησις, καθ' ἣν ὁ ἱκανώτερος καὶ δραστηριώτερος ἠμείβετο περισσότερον· καὶ οὐ μόνον ἀποτέλεσμα ὑπῆρξε ἡ κτῆσις ἐργασίας, ἀλλὰ καὶ αἴτιον ὠθῆσαν πάντας πρὸς ὁρᾶσιν καὶ ἅμιλλαν. Ὀνειροπολῶν ἕκαστος βίον ἀφρόντιδα κατὰ τὰ μετέπειτα ἔτη, εἰργάζετο πυρετωδῶς ἐν τῇ νεότητί του καὶ ἐζήτει ἀείποτε νὰ καινοτομῇ καὶ ἀνακαλύπτῃ πράγματα τέως ἄγνωστα τοῖς λοιποῖς. Καὶ εἶνε μὲν ἀληθὲς ὅτι παρὰ πλείστοις κύριον ἐλατήριον δράσεως ὑπῆρξεν ἡ ἰδέα τῆς δόξης καὶ τῆς ἐπὶ τῶν ἄλλων ὑπεροχῆς, δὲν δυνάμεθα ὅμως νὰ ἀρνηθῶμεν καὶ ὅτι ἡ περιουσία ὑπῆρξε τὸ πρώτιστον ἐλατήριον. Τὸ χρῆμα ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ὁ μέγας μοχλός, δι' οὗ ἐκινεῖτο ἡ μηχανὴ τοῦ κόσμου. Ἐὰν δὲ περὶ τὴν κτῆσιν καὶ χρῆσιν αὐτοῦ συμβαίνωσι παρά τινων, ἔστω καὶ παρὰ πολλῶν, καταχρήσεις, τοῦτο οὐδόλως σημαίνει ὅτι κακὸν τὸ χρῆμα, ἀλλὰ δέον νὰ θεωρηθῇ μᾶλλον ὡς τις ἀνωμαλία δυναμένη εὐκόλως νὰ θεραπευθῇ διὰ μέσων, τὰ ὁποῖα κατωτέρω ὑποδεικνύομεν.

Ὑποθέσατε ἀπ' ἐναντίας ὅτι καθιεροῦται τὸ δόγμα· «κάτω αἱ περιουσίαι». Ὑποθέσατε ὅτι ἡ πολιτεία ἀναγκάζει ἕκαστον νὰ μὴ κτᾶταί τι περισσότερον τοῦ ἄλλου. Πρῶτον ἐπακολούθημα πράξεως τοιαύτης ἔσται ἡ χαλάρωσις πάσης ἐργασίας. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, δύο παράγοντες ἀπαιτοῦσι τὸ γινόμενον τῆς ἐργασίας· ὁ σκοπὸς βίου ἀνέτου καὶ ἡ δόξα. Ὁπόταν λοιπὸν ἐκλίπῃ ὁ εἷς παράγων, ἐπειδὴ ἄνετος βιος ἄνευ περιουσίας δὲν ὑπάρχει, τότε ἡ ἐργασία θὰ ἐκδηλῶται πάντοτε δι' ἀριθμῶν μικροτέρων. Ἀφ' οὗ ὑπὸ τὰς νῦν συνθήκας βλέπομεν τόσους κηφῆνας ἀποζῶντας ἐκ τῆς ἐργασίας τῶν ἄλλων, τίς θὰ ἦνε ὁ ἄφρων ἐκεῖνος ὅστις θὰ ἐκτείνῃ τὰς δυνάμεις του ὅπως ἐργασθῇ περισσότερον, ἐν ᾧ οὐδεμίαν θὰ ἔχῃ ἐξαιρετικὴν ἀμοιβήν; Καὶ λέγουσι μὲν πολλοὶ ὅτι ἡ πολιτεία ὀφείλει νὰ ἐξαναγκάζῃ πάντας πρὸς ἐργασίαν τάττουσα ἑκάστῳ ἔργον ἀνάλογον. Ἀλλὰ τοῦτο ἰδίως τυγχάνει, ἂν μὴ ἀδύνατον, τοὐλάχιστον δυσκατόρθωτον. Ὁπωσδήποτε καὶ ἂν ἐφαρμοσθῇ ἡ ἰδέα αὕτη, θὰ ἀποτύχῃ οἰκτρῶς. Δὲν εἰσέρχομαι εἰς λεπτομερείας, ἀλλ' ἀναφέρω ἁπλῶς, ὅτι θὰ συμβῇ τοσαύτη παραβίασις τῆς ἀτομικῆς ἐλευθερίας, ὥστε ἡ ἀνθρωπότης μίαν ἡμέραν θὰ ἀναθεματίζῃ τὸν ὑίψαντα εἰς τὸ μέσον τὴν ἰδέαν τῆς κοινοκτημοσύνης.

Τί λοιπὸν πρέπει νὰ γείνῃ; Καθ' ἡμᾶς ὀφείλει νὰ βασιλεύσῃ καὶ ἐνταῦθα ἡ ἀνισότης. Ἂς ἔχῃ ἕκαστος ἰδιαιτέραν περιουσίαν, ἐπειδὴ αὕτη τυγχάνει πάντοτε εἷς τῶν σπουδαιοτέρων παραγόντων τῆς προόδου καὶ τῆς κινήσεως· ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὰς ἀνωμαλίας, αἵτινες παρατηροῦνται ἐκ τῆς κτήσεως ταύτης, προσφύγετε εἰς τὸ *Εὐαγγέλιον*· ἐλεεῖται τοὺς πτωχούς.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ Ι. ΓΑΛΑΝΟΣ.

ΤΟ Ε'. ΚΑΙ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΝ ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ
ΕΚ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗΣ ΤΟΥ ΙΑΚΩΒΟΥ

Οὐαί, ἐὰν εἴμεθα ἀνελεήμονες
καὶ ἄδικοι πλούσιοι.

Πρὸς σᾶς ἀπευθύνομαι ἤδη, ὦ πλούσιοι. Πόσαι ταλαιπωρίαι μέλλουσι νὰ ἐπέλθωσιν ἐναντίον σας, ἐὰν δὲν κλαύσητε μέχρις ὀλολυγμῶν διὰ τὴν ἐγωϊστικὴν καὶ ἀνελεήμονα καὶ ἄδικον κτῆσιν καὶ χρῆσιν τοῦ πλούτου σας, καὶ ἐὰν δὲν μεταβάλητε βίον! Τὰ πλούτη σας φθείρει ἡ σῆψις, τὰ ἐνδύματά σας φθείρει ὁ σκώληξ, τὸν χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρόν σας φθείρει ἡ σκωρία. Ὅταν θὰ παρασταθῆτε εἰς κρίσιν ἐνώπιον τοῦ αἰωνίου Κριτοῦ, ἡ σῆψις αὕτη, ὁ σκώληξ οὗτος, ἡ σκωρία αὕτη θὰ μαρτυρήσωσιν ἐναντίον σας, καὶ ὡς πῦρ θὰ φάγωσι τὰς σάρκας σας· θὰ μαρτυρήσωσιν ὅτι ἐφροντίζετε μόνον δι' ἑαυτοὺς καὶ ἐνεκλείετε τὰ ἀγαθά σας εἰς τοὺς θησαυροὺς σας διὰ τὰς τελευταίας ἡμέρας τῆς ζωῆς σας καὶ προετοιμᾶτε νὰ φθαρῶσι μᾶλλον παρὰ νὰ βοηθήσητε δι' αὐτῶν τοὺς ἐνδεεῖς ἀδελφούς σας. Πολλοὶ ἀπὸ σᾶς ἀδικεῖτε καὶ τοὺς ἐργάτας, οἱ ὁποῖοι ἐργάζονται τὰ ἔργα σας, οἱ ὁποῖοι θερίζουσι τοὺς ἀγροὺς σας. Οὗτοι ἀδικούμενοι στενάζουσιν ἐναντίον σας, διότι κατακρατεῖτε τοὺς μισθούς των, καὶ αἱ βοαὶ αὐτῶν φθάνουσιν εἰς τὰ ὦτα τοῦ παντοδυνάμου Κυρίου. Ἐτρυφήσατε ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ἐσπαταλήσατε· ἐθρέψατε τὰς σάρκας σας, ὡς παχύνονται τὰ κτήνη τὰ προωρισμένα εἰς σφαγήν, κατεδικάσατε καὶ ἐφονεύσατε τὸν δίκαιον· ὁ Κύριος δὲν ἀντιτάσσεται τώρα εἰς τὰς πράξεις σας ταύτας· ἐγγίζει ὅμως ἡ δευτέρα αὐτοῦ παρουσία καὶ ἡ μεγάλη ἡμέρα τῆς κρίσεως.

Ὑπομονή, ἐὰν εἴμεθα ἀδικούμενοι
καὶ πάσχοντες.

Σεῖς δέ, ὦ ἀδικούμενοι καὶ πάσχοντες ἀδελφοί, περιμένετε μεθ' ὑπομονῆς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Κυρίου. Βλέπετε ὅτι καὶ ὁ γεωργὸς περιμένῃ μεθ' ὑπομονῆς νὰ γ ίνῃ ἡ πρώιμος καὶ ἡ ὄψιμος βροχή, ὅπως λάβῃ τοὺς πολυτίμους καρποὺς τῆς γῆς. Ὁμοίως καὶ σεῖς, συγκρατοῦντες τὴν ἀνυπομονοῦσαν καρδίαν σας, περιμένετε μεθ' ὑπομονῆς, διότι πλησιάζει ἡ παρουσία τοῦ Κυρίου.

Δὲν πρέπει νὰ θέλωμεν τὴν καταδίκην τοῦ
ἀδελφοῦ μας, καὶ ἂν ἔτι μᾶς ἀδικῇ.

Ὁ κριτὴς Κύριος εἶνε παντοχοῦ παρών· ἵσταται πρὸ τῆς θύρας ἑκάστου· ἀκούει τὸν στεναγμὸν τοῦ ἀδικουμένου, καὶ εἶνε ἕτοιμος νὰ καταδικάσῃ τὸν ἀδικοῦντα· ἀλλὰ καὶ ἀδικούμενοι μὴ στενάζετε ἐναντίον ἀλλήλων, ἀδελφοί, διὰ νὰ μὴ καταδικασθῆτε.

Παράδειγμα ὑπομονῆς.

Ὡς παράδειγμα ἀνθρώπων ὑπομονῆς, ἐφ' ἐκοπάθουν, λάβετε, ὦ ἀδελφοί μου, τοὺς προφήτας, οἵτινες ἀπεσταλμένοι ὑπὸ τοῦ Κυρίου, ἐλάλησαν ἐν ὀνόματι αὐτοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Γνωρίζετε ὅτι μακαρίζομεν ὁμοίως καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ὅσοι εἰς τὰς κακοπαθείας αὐτῶν ἔδειξαν ὑπομονήν. Ἠκούσατε περὶ τοῦ Ἰὼβ πόσην ὑπομονὴν ἔδειξεν εἰς τὰ δεινά του, καὶ εἴδετε πῶς τὸν ἔσωσεν ἐξ αὐτῶν ἐπὶ τέλους ὁ Κύριος· διότι ἔχει πολλὴν εὐσπλαγχνίαν καὶ οἰκτείρει τοὺς πάσχοντας ὁ Κύριος.

Δὲν πρέπει νὰ ὁρκιζώμεθα, ἀλλὰ νὰ
λέγωμεν ἁπλῆν καὶ καθαρὰν τὴν ἀλήθειαν.

Πρὸ πάντων δέ, ἀδελφοί μου, μὴ ὀμνύετε μήτε τὸν οὐρανόν, μήτε τὴν γῆν, μήτε ἄλλον τινὰ ὅρκον, ἀλλὰ τὸ ναὶ τῆς καρδίας σας νὰ εἶνε ναὶ καὶ εἰς τὸ στόμα σας, καὶ τὸ ὄχι τῆς καρδίας σας νὰ εἶνε ὄχι καὶ εἰς τὸ στόμα σας, διὰ νὰ μὴ ὑποπέσητε εἰς τὴν καταδίκην τῶν ἐπιόρκων καὶ ψευστῶν.

Τί πρέπει νὰ κάμνωμεν, ὅταν κακοπαθῶμεν
ἢ εὐθυμῶμεν ἢ ἀσθενῶμεν.

Ὅταν μεταξύ σας ὑποφέρῃ τις κακά, ἂς προσεύχηται· ὅταν δὲ εὐθυμῇ, ἂς ᾄσῃ. Ὅταν ἀσθενῇ τις μεταξύ σας, ἂς προσκαλέσῃ τοὺς ἱερεῖς τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἂν ἔχῃ πράξῃ καμμίαν ἁμαρτίαν, ἂς ἐξομολογηθῇ· οἱ δὲ ἱερεῖς ἂς προσευχηθῶσιν ὑπὲρ αὐτοῦ εἰς τὸν Κύριον, καὶ ἂς τὸν ἀλείψωσι μὲ ἔλαιον ἐν ὀνόματι Κυρίου· ἡ δὲ μετὰ πίστεως προσευχὴ θὰ θεραπεύσῃ τὸν ἀσθενῆ, καὶ θὰ τὸν ἐγείρῃ ἐκ τῆς κλίνης ὁ Κύριος καὶ θὰ τὸν συγχωρήσῃ, ἐὰν ἔχῃ πράξει ἁμαρτίας. Ἐξομολογεῖσθε πρὸς ἀλλήλους τὰ παραπτώματά σας καὶ προσεύχεσθε ὑπὲρ ἀλλήλων, ὅπως θεραπευθῆτε· διότι μεγάλην δύναμιν ἔχει καὶ εἰσακούεται ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἡ μετὰ ζήλου προσευχὴ τοῦ δικαίου.

Παράδειγμα εἰσακουσθείσης προσευχῆς.

Ὁ Ἠλίας ἦτο ἄνθρωπος ὁμοιοπαθὴς μὲ ἡμᾶς, καὶ ἔκαμε προσευχὴν νὰ μὴ βρέξῃ, καὶ δὲν ἔβρεξεν ἐπὶ τῆς γῆς ἐπὶ τρία ἔτη καὶ ἓξ μῆνας, καὶ ὅτε πάλιν παρεκάλεσε τὸν Θεὸν εἰς τὴν προσευχήν του νὰ βρέξῃ, ὁ οὐρανὸς ἔρριψεν ἄφθονον τὴν βροχήν του καὶ ἡ γῆ παρήγαγε τοὺς καρποὺς της.

Μεγάλη ἐργασία μέγαν ἔχουσα μισθόν.

Ὦ ἀδελφοί, ἐάν τις μεταξύ σας ὑποπέσῃ εἰς πλάνην, καὶ εὑρεθῇ τις ὁ ὑποῖος νὰ τὸν ἐπαναγάγῃ εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἂς γνωρίζῃ ὁ τοιοῦτος ὅτι θὰ λάβῃ μέγαν παρὰ τοῦ Θεοῦ μισθόν, καὶ πλῆθος ἁμαρτιῶν ἐὰν ἔχῃ, θὰ λάβῃ τὴν συγχώρησιν αὐτῶν, διότι κατώρθωσε νὰ ἐπιστρέψῃ τὸν πεπλανημένον ἀμαρτωλὸν ἐκ τῆς πεπλανημένης ὁδοῦ του καὶ νὰ σώσῃ τὴν ψυχήν του ἐκ τοῦ θανάτου.

ΔΩΡΕΑΙ
ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΤΑΜΕΙΟΥ ΤΟΥ "ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ ΠΑΥΛΟΥ,,

Ὁ μακαριώτατος μητροπολίτης πάσης Κύπρου, ἐπίτιμον μέλος τῆς «Ἀναπλάσεως», κ. Σωφρόνιος ἔπεμψε, μετὰ τῶν εὐχῶν του πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ταμείου τοῦ «Ἀποστόλου Παύλου», εἴκοσιν ὑπὲρ αὐτοῦ ὁμολογίας τοῦ πατριωτικοῦ δανείου διὰ τοῦ κ. Ν. Κυλλονῆ.

Ὁμοίως καὶ ὁ πανοσιώτατος ἀρχιμανδρίτης τοῦ Ἀρχιεπισκόπου κ. Φιλόθεος προσήνεγκε τέσσαρας ὁμολογίας τοῦ αὐτοῦ δανείου ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ σκοπού.

ΝΕΟΝ
ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΝ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΤΗΣ "ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΣ,,

Γενομένης ψηφίσεως νέου καταστατικοῦ τοῦ Συλλόγου τῆς «Ἀναπλάσεως» κατὰ τὴν γενικὴν συνέλευσιν τῆς 28 Ἰανουαρίου ἐξελέγησαν σύμβουλοι κατὰ σειρὰν οἱ ἑξῆς:

† Ὁ πανιερώτατος Μητροπολίτης Ἀθηνῶν Γερμανός, διαρκὴς πρόεδρος, Ἀλ. Ἀ. Ῥαγκαβῆς, διαρκὴς ἀντιπρόεδρος, Κ. Α. Διαλεισμᾶς, Κ. Ν. Μαλικόπουλος, Θ. Κόντης, Φ. Παπαδόπουλος, Ἰ. Καρακατσάνης, Ἀρ. Ἀνγδόπουλος, Γ. Ματθόπουλος, Ἰ. Ἀναγνωστόπουλος, Χρ. Ἰωαννίδης, Ἰωαν. Γιαννιάκης, Ν. Δημητρακόπουλος, Π. Καρολίδης, Ἀκριβὸς Ἀκριβοῦ, Ἱερ. Μητρόπουλος, Γεωρ. Κυπαρίσσης, Παν. Κυπλενίδης.

Ἤλθον δ' ὡς ἐπιλαχόντες ὁ Γραμ. τῆς Ἱερ. Συνόδου κ. Γεννάδιος Παναγιωτόπουλος, Ἄγγελος Διαλεισμᾶς, Δ. Σχορτσανίτης, Ἰ. Πρεξάνης, Π. Λέκας καὶ Νικολ. Ἀναστασίου. Ὁ κατὰ τὴν συνέλευσιν ἐκφωνηθεὶς λόγος παρὰ τοῦ προέδρου κ. Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ γραμματέως κ. Κ. Α. Διαλεισμᾶ ἀναγνωσθεῖσα λογοδοσία δημοσιευθήσονται προσεχῶς ἐλλείψει χώρου ἐν τῷ παρόντι.

Καὶ τριμελὴς δ' ἐπιτροπεία πρὸς ἐξέλεγξιν τοῦ ταμείου ἐξελέγη συνισταμένη ἐκ τῶν κ. κ. Χρ. Βρυχωροπούλου, Γ. Κυπαρίσση καὶ Ν. Ἀνασταστίου.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

κ. Β. Δ. Α. Ἀνδρίτσαιναν· Θὰ ἔχητε ἀπάντησιν προσεχῶς. — κ. Μ. Γ. Κάλυμνον, ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν.—κ. Γ. Μ. Ζάκυνθον, συνδρομή σας ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν· πέμπομεν ἐν τῷ φύλλῳ νέαν ἀγγελίαν, ὅπως ὑποστηρίξητε τὴν «Ἀνάπλασιν» καὶ ἐν τῇ νέᾳ διαμονῇ σας. — κ. Λ. Μ. Α. Ὀλτενίτσαν· φρ. 44, ἀντίτιμον συνδρομῶν, ἐλάβομεν· γράφομεν· εὐχαριστοῦμεν δι' ἐνεργείας σας, ἃς ἐλπίζομεν νὰ συνεχίσητε καὶ εἰς τὸ μέλλον.—κ. Γ. Γκ. Πύργον Ἀνατ. Ρωμυλίας· 40 χρ. φρ. ἐλήφθησαν· γράφομεν· εὐαρεστήθητε νὰ ἐξακολουθήσητε ἐνεργείας σας καὶ κατὰ τὸ νέον ἔτος καὶ θὰ ἔχητε τὸν Σύλλογον εὐγνωμονοῦντα. — κ. Γ. Ν. Λευκωσίαν Κύπρου· ἐνεγράφαμεν νέους συνδρομητάς· ἐγράψαμεν ὅτι δύνασθε ν' ἀποστείλητε τὰ εἰσπραχθέντα εἰς χαρτονομίσματα ἐν ἐπιστολῇ σας πρὸς κὸν κ. Ἀκριβὸν Ἀκριβοῦ ἢ διὰ τοῦ κ. Ν. Καλλονᾶ· εὐχαριστοῦμεν δι' ἐνεργείας σας. — κ. Σ. Κ. Τ. Λιβόρνου· συνεμορφώθημεν. — κ. Γ. Α. Μ. Ἄμφισσαν· ζητηθέντα ἐπέμφθησαν. — κ. Δ. Ν. Δ. Βόλου· συνδρομή σας ἐλήφθη· γράφομεν· πιστεύομεν ὅτι ἡ παράκλησίς μας θὰ εἰσακουσθῇ. — κ. Γ. Β. Σεβαστούπολιν· εὐχαριστοῦμεν διὰ πληροφορίαν ἐν τῷ φύλλῳ σας· ἐγκλείομεν ἀγγελίαν καὶ ἐνεργήσατε αὖθις ἂν εὐαρεστήσθε. — κ. Δ. Μ. Σύρον· νέοι συνδρομηταὶ ἐνεγράφησαν· εὐχαριστοῦμεν δι' ἐνεργείας σας. — κ. Κ. Ψ. Κάρρον· εὐχαριστοῦμεν διὰ προθυμίαν σας.— κ. Χ. Θ. Καλάμας, Π. Κ. καὶ Α. Ζ. Λιβόρνον· Σ. Ἰγ. καὶ Κ. Χ. Θ. Ὀδησσόν· συνδρομαί σας ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. — κ. Ε. Ζ. Μιτυλήνην· ζητηθέντα εὐχαρίστως ἐπέμψαμεν· ἀμοιβὴ καὶ σύγγραμμα Σκαλεσούνη διὰ ταχυδρομείου.— κ. Γ. Α. Χάλκην· μυρίας εὐχαριστίας δι' ἐνεργείας σας. — κ. Γ. Χ. Θ. Κωνσταντ. ἱερ. περὶ π., γράφομεν προσεχῶς· δρ. 50 ἀντίτιμον συνδρομῶν, ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. — κ. Στρ. Βόνιτσαν· ἡ διὰ Ἰ. Κ. συνδρομή σας ἐλήφθη. — κ. Δ. Α. Κ. Κόρινθον· ἐνεγράψαμεν· συνδρομὴ ἐλήφθη· εὐχαριστοῦμεν. — κ. Γ. Λ. εἰς Κυρήνειαν Κύπρου· εὐχαριστοῦμεν διὰ πληροφορίαν σας· διετάχθησαν τὰ δέοντα. — κ. Σ. Χ. Λεμεσὸν Κύπρου· 42 φρ. διὰ Π. Μ. Σ. ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν διὰ θερμὰς ἐνεργείας σας· περὶ τῶν ἐν τῷ διλταρίῳ σας ἐδώσαμεν τὰς δεούσας διαταγάς.— κ. Π. Φ. Β. Κ)πολιν· 20 φρ. ἐλήφθησαν· ζητηθέντα σώματα ἐπέμφθησαν· γράφομεν ἐωσκλείοντες ἀγγελίας· πολλὰ προσδοκῶμεν ἐξ ἐνεργειῶν σας. — κ. Ἀδ. Σ. Ἀν. Πάτρας· συνδρομή σας ἐλήφθη, ἡ γνώμη σας λαμπρά, ἀλλ' ἡ ἐκτέλεσίς της ἐξαρτᾶται ἐκ συνθηκῶν, ὧν μία καὶ τὸ ἀνάλογον ποσὸν συνδρομῶν· ἐγκλείομεν ἀγγελίαν παρακαλοῦντες νὰ ἐνεργήσητε ὅ,τι δυνατόν. — κ. Α. Σ. Ἀλεξάνδρειαν εἰς τὴν Α. Μεσ. ἐγράψαμεν· ἐρωτήσατε, εἰ ἔλπις νὰ γίνῃ τι ; παραγγελία σας ἐξετελέσθησαν. — κ. Α. Φ. Ἡράκλειαν· ἐπιστολή σας ἐλήφθη· εὐχαριστίας διὰ προθυμίαν σας· συνεμορφώθημεν. — κ. Σ. Π. Καλλίπολιν· συνδρομητὰς ἐνεγράψαμεν· ἐγγενῆ ἐπιστολὴν σας ἀνέγνωμεν· εὐχαριστοῦμεν διὰ τὸν ζῆλον σας. — κ. Π. Α. Ὀλ. Μ. Ἀλμυρὸν· συνδρομή σας ἐλήφθη· διετάχθη διόρθωσις ταινίας.— κ. Ἀδ. Δ. Κων)πολιν· 295 φρ., ἀντίτιμον συνδρομῶν καὶ πωλήσεως σωμάτων, ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν. — κ. Γ. Σ. Σέραν· 110 φρ. ἐλήφθησαν· παρακαλοῦμεν νὰ ἐξακολουθήσητε ἐνεργείας σας καὶ κατὰ τὸ ἐρχόμενον ἔτος· πέμπομεν ἀγγελίας· ζητήσατε τὴν ἀρωγὴν καὶ τοῦ κ. Φ. Ῥέμ, ὅστις προθύμως θὰ συντελέσῃ. — κ. Ἐμ. Α. Μιτυλήνην· ὅπως τὰ 400 φρ. ἅτινα ἐπέμψατε ἡμῖν ὡς προκαταβολὴν ζητηθέντων φύλλων, ληφθῶσι παρὰ τῆς Ἐθν. Τραπέζης ἀπαιτοῦνται διατυπώσεις, περὶ ὧν σᾶς ἐγράψαμεν· ζητηθέντα σώματα καὶ σειραὶ φύλλων διὰ νέους συνδρομητὰς ἐπέμφθησαν· εὐχαριστοῦμεν λίαν δι' ἀθόρυβον ἐνέργειάν σας· γράφομεν. — κ. Ν. Κ. Λευκωσίαν· νέοι συνδρομηταὶ ἐνεγράφησαν· 24 μετοχαὶ δωρεᾶς καὶ 40 φρ. συνδρομῶν ἐλήφθησαν· εὐχαριστοῦμεν δι' ἐνεργείας σας· περὶ ὧν ἐπιθυμεῖτε θὰ ἔχητε ἐπιστολὴν προσεχῶς. — κ. Μ. Ι. Λύσκαρα Κύπρου· ἠρωτήσαμεν εἰς ταχυδρομεῖον περὶ ἐπιστολῆς σας, ἀλλ' οὐδὲν κατωρθώθη· χρυσὸς ἐν ἐπιστολῇ, καὶ δὴ μὴ ἐπὶ συστάσει, θὰ ἦτο θαῦμα, ἂν ἔφθανεν εἰς τὸν πρὸς ὃν ὅρον, διερχομένη διὰ τάσων χειρῶν, ὧς καὶ αὐτὸς ὁ φάβος τοῦ πολιτικοῦ νόμου μάλις ἰσχύει νὰ συγκρατήσῃ· ἤδη ἔχομεν ἐν μέθημα, ὅπερ ἐπληρώθη ἀκριβά, ἀντὶ 1)2 ἀγγλικῆς καὶ 1)2 γαλλικῆς εἰς χρυσόν. — Ὑπιστέλλοντι ἐξ Ἰωαννίνων· Θὰ ἐδημοσιεύομεν εὐχαρίστως, ἂν ἠδυνάσθε νὰ δώσετε ἡμῖν πληροφορίας περὶ τῶν τῆς Ἱερατικῆς Ἐπιστασίας ἐπεκτομερῶς, περὶ τῶν πόρων, τοῦ χρόνου, τῶν ἔργων της.